

FRI TANKE

01 / 2005

UTEN
ENKLE
SVAR

TEMA: KRL – fins det en oppskrift på et samlende fellesfag?

s. 10-17

UGANDA: Tidligere korgutt leder Guds barnehær.

s. 20-21

USA: Muslim og skyldig inntil det motsatte er bevist.

s. 26-27

s. 9

Frihetsaksjonen 2005

For en kasteløs jente i India er livet hardt. Gjennom Frihetsaksjonen samler Human-Etisk Forbund inn midler til lokale solidaritetsprosjekter, prosjekter som særlig kommer kvinner og barn til gode. Still opp i uke 15!

FRIHETSAKSJONEN:

STØTT
FRIHETSAKSJONEN

Ønsker du å gjøre en innsats
for frihetsaksjonen 2005?

Meld deg som bøssebærer
(se adresseliste på
www.human.no)

Givertelefon:

820 43 050
(Kr 100,- pr gang)

Konto:

6026.05.33943

FRIHETSAKSJONEN
- Humanisme i praksis

Human-Etisk Forbund

INNHold:

Minnehøytidelighet: Én verden i håp	s 4
Humanister på Gardermoen	s 5
India: Ateister med helhetlig hjelpearbeid	s 6
TEMA: KRL – hva nå?	s 10
PORTRETT: Raymond Johansen	s 20
Uganda: Guds barnehær	s 22
USA: Patriotisme og paranoia	s 26
Bokanmeldelser: Gulag, biologi, Næss og Foss	s 28
VITENSKAP: Synden og katastrofene	s 31
KRONIKK: Religion og oppdragelse	s 32

LEDER:

IKKE VERDINØYTRALITET, MEN LIVSSYNSNØYTRALE VERDIER

Dagfinn Høybråten, Kjell Magne Bondevik, Laila Dāvøy og deres meningsfeller sprer et løgnaktig budskap: Nemlig at den som ikke er med dem – det vil si for den kristne formålsparagrafen i skole og barnehage – er for et *verdinøytralt* samfunn, et samfunn der ”alt er like gyldig”.

Det er et effektivt maktspråk som brukes. Hvem ønsker vel et der det ikke finnes noen felles verdier eller normer for rett og galt, ingen distinksjon mellom godt og dårlig og hvor enhver oppførsel er like akseptabel?

Verdinøytralitetsbegrepet er forsøkt klebet til Human-Etisk Forbund (HEF), men HEF har aldri ønsket verdinøytralitet. Tvert i mot gjør HEF – som de fleste andre livssynsminoriteter – krav på å stå for de verdiene som nå blir forsøkt monopolisert som *kristne*: Verdier som ærlighet, toleranse, likestilling, demokrati, rettferdighet, godhet, respekt for menneskeliv og menneskeverd.

Derimot har HEF lenge argumentert for *livssynsnøytralitet*, som er noe helt annet. Livssynsnøytrale verdier innebærer *ikke* verdinøytralitet.

Det handler i stedet om de verdiene man kan enes om, uavhengig av livssyn. Det dreier seg om de grunnleggende, allmennmenneskelige verdiene – de som ligger i bunnen for all god menneskelig samhandling, ja, i det hele tatt for at menneskelige samfunn skal fungere og overleve.

Og dette er faktisk disse formålsparagrafens korsfarere klar over. Både Dāvøy og Høybråten innrømmer at ”dette er verdier som ikke vi kristne har monopol på, det er verdier du finner i de andre religionene også” (Dāvøy) og at ”det er hevet over enhver tvil at dette er allmenne verdier som er anerkjent av mange mennesker over hele verden” (Høybråten). Likevel er det viktig for dem at disse verdiene skal ha en ”kristen forankring”. Ja, Høybråten mener sågar at disse verdiene er ubrukelige uten en tydelig livssynsmessig forankring.

Det er grenseløst arrogant å mene at fellesverdiene skal ha en kristen forankring også når de skal være samlende for det pluralistiske samfunnet. Når skole og barnehage gjør de allmennmenneskelige verdiene til

kristne, sier de samtidig at barn av livssynsminoriteter er ”de andre” og ikke del av det store ”vi”.

Vi tror ikke den kristne kulturarven vil forsvinne om skole, barnehage og stat blir mer inkluderende i sine formålsparagrafer. Barn skal selvsagt fremdeles få kunnskap om hvilken rolle kristendommen – i alle sine aspekter – har spilt i vår historie.

Nå er det på tide at ansvarlige myndigheter vurderer forslag fra Human-Etisk Forbund, andre livssynsminoriteter og kristne menneskerettighetseksperter: Hver for seg og sammen har de pekt på artikkel 29 i FNs barnekonvensjon som et godt utgangspunkt for en ny formålsparagraf i skole og barnehage. Den framhever blant annet at utdanningsformål er å utvikle respekt for menneskerettighetene og fremme holdninger om fred, toleranse, likestilling mellom kjønnene og vennskap mellom folk. Det vil være et viktig skritt på vei til et livssynsnøytralt samfunn som står for viktige, gode og inkluderende verdier.

Kirsti Bergh

KOLOFON:

Fri tanke
er medlemsavis for Human-Etisk Forbund

Fri tanke kommer med seks utgaver i året.Fri tanke redigeres etter redaktørplakaten. Stoff i Fri tanke er ikke nødvendigvis Human-Etisk Forbund meninger.

Redaktør: Kirsti Bergh
Epost: kbergh@human.no

Redaksjon:
Arnfinn Pettersen epost: pettersen@
Didrik Söderlind epost: soderlind@

Layout: Bleed www.bleed.no

Trykk: Dagblad-Trykk
Forside: Atle Illustrasjon

Kontaktinfo:
Human-Etisk Forbund tlf: 23 15 60 00
Fri tanke tlf: 23 15 60 20
Fri tanke faks: 23 15 60 21
Fri tanke epost: fri.tanke@human.no
Postadresse:
Pb 6744 St. Olavs plass, 0130 Oslo
Gateadresse: St. Olavs gt. 27, Oslo

Materiellfrist for nr. 2/2005:
18. mars 2005

HURRA FOR FILOSOFI I SKOLEN

KOMMENTAR:

– Dette er en liten personlig baby for meg, sa utdanningsminister Kristin Clemet nylig til Dagsavisen. Hennes nedkomst gir oss grunn til

jubel. Dette medlemmet av bondevikregjeringen ønsker verken sannheten eller monopol på eierskapet til gode verdier innført i skolen denne gangen. Snarere vil hun innføre det deilige ordet undring i skolen. Eller mer presist: Filosofi for barn.

Vår ”gamle” motpart i den årelange KRL-striden, avdelingsdirektør Gunnar Mandt i Utdanningsdepartementet, sier det slik i samme avis: ”Barna skal lære seg å resonnerer, reflektere og argumentere”. Til tross for ferske biskoplige gufs fra fortiden inneholdende krav til utenatføring av salmer i grunnskolen, øker altså stadig forståelsen for HEFs ønske om kritisk tenkning og evne til undring i skolen. Tenk om departementet hadde hatt mot og det hadde vært politisk vilje til å la slike tanker smitte over på KRL-faget!

Fra august i jubileumsåret 2006 (HEF blir 50 år) skal filosofi inn i mange skoler som forsøksfag. Noen skoler starter allerede i høst. Elever skal få sin nysgjerrighet stimulert og få hjelp til å utvikle sine evner til å tenke.

”Undring er ikke noe man lærer. Undring er noe man mister”, har Jostein Gaarder sagt. En av skolens svakheter har tradisjonelt vært den manglende evnen den har hatt til å ta vare på undringen barna kommer til skolen med. Barna kan fra starten av karakteriseres som fritenkere

som ikke ennå har overtatt voksnes vanetenkning. Det er et ypperlig utgangspunkt for filosofisk refleksjon. Den ”forutsetter både evne og vilje til kritisk undersøkelse av holdninger og synspunkter – uansett hva de går ut på og hvem som framsetter dem. Filosofiske samtaler gir oss en mulighet til å se barna, lytte til hva de forteller og sammen med dem gå den lange veien mot selvinnsikt”. Slik presenterer barne- og ungdomsfilosofene kjernen i hva filosofi med barn er.

Grunntankene i filosofi med barn er inspirert av den amerikanske pedagogen, filosofen og humanisten

John Dewey. I sine laboratorieskoler omformet han utdanning fra å være en formidlende og repeterende aktivitet til en selvvirksom og skapende aktivitet. Skolen ble gjort til et undersøkende fellesskap der elever og lærere sammen undersøkte ulike fenomener og kunnskapsområder. Filosofering med barn er en læringsform som er ganske ny i Norge. Den har forløpig hatt begrenset utbredelse. Det er særlig Beate Børresen som har framstått som en pioner ved å jobbe fram et studium på Høgskolen i Oslo.

En av grunnene til at humanister bør bejubel Clemets initiativ er at

filosofi for barn i sin kjerne er realisering av humanistiske idealer i forhold til oppdragelse av barn. Den filosofiske foreddlingen av barnets undring er noe fundamentalt forskjellig fra den religiøse dannelsens idealer om tilpasning og forming. Der religionens mål er at barnet skal ta opp i seg kulturens (de voksnes) virkelighetsforståelse, gir filosofien barna anledning til å skape nye virkelighetsforståelser. Det er noe verden trenger.

Jens Brun-Pedersen, pressesjef i Human-Etisk Forbund

hinsidige bar&grill

av Jørn Lunde og Per Arne Rasmussen

MINNEHØYTIDELIGHET ETTER FLOMKATASTROFEN: EN VERDEN I HÅP

Søndag 16. januar ble et viktig stykke livssynspolitisk historie skrevet i Oslo Rådhus. Tusen mennesker fra det pluralistiske Norge holdt felles minnehøytidelighet etter katastrofen i Sør-Asia. Temaet var håp.

Turid Lykseth Wik

Det manglet ikke på kjente navn, eller representanter for det offentlige Norge i salen da Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn inviterte til minnehøytideligheten *En verden i sorg*. En samlet kongefamilie var blant dem som overvar markeringen, i tillegg til ambassadører fra flere av landene er rammet, de store bistandsorganisasjonene og Oslos ordfører. Bistandsminister Hilde Frafjord Johnson talte på vegne av regjeringen.

Elleve barn fra like mange livssynssamfunn sto for hovedinnslaget: de framførte ord og tekster til ettertanke. Musikk med bakgrunn i mange ulike tradisjoner var også en viktig del av programmet.

VISDOMSORD

Håp mellom mennesker formidles like bra uten prest eller bibel. Det gikk tydelig fram av innslagene. Leder for Islamsk Råd, Mohammed Hamdan, talte blant annet om hvordan mennesker leter etter svar, ikke bare i religiøse tekster, men også i vennskap.

– Vi har forskjellige historier med oss, men framtiden og håpet har vi sammen. Gode venner fordobler gleden og halverer sorgen, sa Hamdan i sin tale.

Veien fra det arabiske ordtaket til Klaus Hagerups tale ble kort. Han siterte George Bernard Shaw, den irske sosialkritikeren som er kjent for sin treffende uttalelse om at alle store sannheter begynner som blasfemi. For minnehøytideligheten hadde Hagerup naturlig nok valgt noen andre kloke ord fra forfatteren:

Hvis jeg har et eple og du har et eple, og jeg gir deg et eple og du gir meg et eple. Da har vi fortsatt bare et eple hver. Men hvis jeg har en tanke og du har en tanke, og jeg gir deg en tanke og du gir meg en tanke. Da har vi to tanker hver, tenkte Shaw.

Hagerup ville spinne videre på denne tanken:

– Det er så mange tanker i verden, og vi er så lite flinke til å dele på dem. Det er så mange mennesker i verden og vi er så lite flinke til å ta vare på hverandre, men akkurat nå er det mange som gjør det. Akkurat nå har en stor sorg født et håp. Det er deres håp. Det er dere som er håpet, formidlet Hagerup til barna.

STEMNINGSFULLT

Ane Maus Sandvig (10), som bidrog på vegne av Human Etisk Forbund, var den eneste av barna som kom med en ny tekst for anledningen. Den var skrevet av datter og mor, Bente Sandvig, sammen. Et kreativt samarbeid som viste at tyngde oppnås vel så bra uten å måtte lete frem tusen år gamle hellige skrifter. Det var poesi i ordene: ”Håpet er gleden du ikke ser når du gråter.”

De musikalske innslagene var allsidige og spennende. I et rådhus pyntet med vegger av tente lys ble det en stilfull time. Trygve Seims saksofon gråt høylydt da han åpnet med *Sorrows*, et stykke solid forankret i samtiden. Sammen med folketoner fra Hattfjelldal akkompagnert av afrikanske trommer, tradisjonell balinesisk musikk, og sangere fra fem barnekor som framførte Lennons *Imagine*, viste det bredden bak arrangementet.

På grunn av kongefamiliens tilstedeværelse ble dørene stengt før klokka tre. Høflig ble etternølerne henvist til storskjermen nede på havna. Noen stor folkemengde var det ikke å snakke om, men et femtitalls nysgjerrige trosset januarvinden. En gruppe speiderbarn samlet hutrende inn penger til flomofrene, og faglende solgte lagde en vakker stemning langs stiene opp mot Kontraskjæret ved Akershus festning.

SAMARBEIDSRÅDET: – ET VIKTIG SIGNAL

– Dette er en viktig nasjonal markering. Katastrofen vedrører oss alle, og dette arrangementet samler alle landets tros- og livssynsretninger. Det er et viktig signal i et mer og mer flerkulturelt land, sier Jan Rødner, leder i Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn. Han synes det er positivt at så mange mennesker og institusjoner kan samles på denne måten. Selv holdt Rødner åpningstalen i rådhuset.

RETT TIL Å BÆRE FØLELSER

– Rødner forteller at statsråd Valgjerd Svarstad Haugland tok kontakt med Samarbeidsrådet 4. januar. Utgangspunktet var de planlagte minnegudstjenestene.

– Hun spurte høflig om vi også kunne tenke oss å arrangere noe. En henvendelse jeg setter stor pris på, for vi som står utenfor Statskirken har også rett til å bære følelser på vegne av andre, mener han.

Human Etisk Forbund kontaktet Statsministerens kontor allerede 31. januar. I henvendelsen understrekes viktigheten av å ta hensyn til det multireligiøse Norge i arbeidet med offentlige sorg og minnemarkerin-

ger. Tilbud om å bistå i planlegging og gjennomføring ble også gitt.

LANGVARIG BETYDNING

Rødner mener minnehøytideligheten vil kunne sette en helt ny standard for hvordan bearbeiding av følelser foregår i det offentlige rom.

– Om dette blir en formel å bruke ved senere anledninger er ikke viktig. Heller ikke hva slags målestokk arbeidet videreføres i, men det kommer til å få ettervirkninger. Norge er så utrolig mye mer enn den lutherske tradisjonen, fastslår han.

– Dette er et supplement til Kirkens sterke rolle i forbindelse med minnemarkeringer. Høytideligheten er ment å være allmenn og samlende, sier Roar Johnsen, styreleder i Human-Etisk Forbund, da Fri tanke snakket med ham før arrangementet.

– Meningen er at det skal være en avslutning på den offisielle markeringen av sorg. Mange er nok mett nå. Allikevel tror jeg det er et behov. Ønsket om å hjelpe har vært stort. Noe som synes på oppslutningen om de mange støttekonserterne. Jo, jeg tror det kommer en god del mennesker, sa Johnsen.

SAMARBEIDSRÅDET FOR TROS- OG LIVSSYNSAMFUNN

● Har som hovedoppgave å fremme gjensidig respekt og forståelse mellom mennesker.

● Medlemmer er Baha'i-samfunnet i Norge, Buddhistforbundet, Det Mosaiske Trossamfund, Holistisk Forbund, Human-Etisk Forbund, Islamsk Råd Norge, Jesu Kristi Kirke av Siste Dagers Hellige, Den norske Kirke ved Mellomkirkelig råd, Gurduara Sri Guru Nanak Dev Ji (sikher), Norges Frikirkeråd, Oslo Katolske Bispedømme og Sanatan Mandir Sabha (hinduer).

● Blant andre oppgaver er å fremme medlemmenes felles interesser overfor myndigheter og storsamfunnet.

Tom Spjeldnæs og Liv Arnesen var med og tok i mot overlevende.

FLODBØLGEKATASTROFEN: HUMANISTISK GRUPPE PÅ GARDERMOEN

Humanister deltok i mottaksapparatet da de overlevende landet på Gardermoen.

av Kirsti Bergh

Da flyene ankom med overlevende fra flomkatastrofen, var medlemmer i støtte- og omsorgsgruppa fra Human-Etisk Forbund (HEF) i Hedmark/Oppland en del av mottaksapparatet.

Støtte- og omsorgsgruppa i Hedmark/Oppland har eksistert siden 2000 og var for første gang i aktivitet ved togulykken på Åsta. Da mottaksapparatet og kriseteamet trådte i kraft på Gardermoen for å ta seg av de hjemkomne, henvendte HEF seg til ledelsen med tilbud om å sette inn et team fra denne gruppa og ble etter hvert ønsket velkommen. Åtte stykker var etter kort tid delaktig i mottaket.

– Vi er her som medmennesker og er en liten bit av det nettverket som tar imot folk inntil de kommer seg videre, sier Tom Spjeldnæs, koordinator for innsatsen fra støtte- og omsorgsgruppa. Fri tanke møtte ham og Jorunn Arnesen etter at de andre var reist.

Til vanlig arbeider Jorunn Arnesen som pedagogisk leder i barnehage, Tom Spjeldnæs har lang erfaring og bakgrunn fra Norsk Folkehjelp, Sivilforsvaret og ambulanstjenesten. De har gjennomgått kurs i stress- og krisehåndtering.

– I første rekke har vi vært med og tatt i mot og skjermet hjemvendte mot presse. Vi har gått rundt og pratet med folk, både her ved ankomst og på støttesenteret på SAS-hotellet, forteller Spjeldnæs. – I mer lokale katastrofer, som Åsta, vil vi bidra med å være nettverk, hjelpe til på flere måter inntil eget nettverk fungerer.

– Det har vært bra å kunne delta i helheten, det å trekke sammen med prester, folk fra helsevesenet og andre, sier Arnesen.

– Vi har fått veldig mange positive tilbakemeldinger fra reisende og personell på vår tilstedeværelse. Jeg har snakket med mange HEF-medlemmer som har gitt uttrykk for stor glede over at vi er her, sier Spjeldnæs.

Medlemmene av gruppa har ikke like synlig identitetsmerke som presten, men har hatt små diskrete tegn på tilhørighet, i tillegg til identitetsbevisene alle bærer.

De understreker at samarbeidet med prestene har vært bra. Enkelte fordommer har de møtt, men det har vært så lite at de ikke vil snakke om det. – Vi har jo ingen nedfelt plass i kriseteamet. Når vi plutselig ”detter inn døra” er det ikke rart at noe blir vanskelig, sier Arnesen.

– Men vi ble tatt i mot fordi vi er en eksisterende gruppe som er kurset i stress- og krisehåndtering. Vi er ikke her bare fordi vi er humanetikere, men er her for alle menneskene som kommer og har behov for støtte.

I forbindelse med kriser er det politiet som har det overordnede ansvaret for redningsarbeidet, og hvert politidistrikt trer da i kraft som LRS. I hver LRS-plan er en lokal prest oppnevnt. Tom Spjeldnæs og Human-Etisk Forbund arbeider for at det også skal være plass for kursede frivillige fra HEF.

I begynnelsen av februar leverte Spjeldnæs støtte- og omsorgsgruppas alarmliste – med informasjon om gruppemedlemmene og hva de kan bidra med – til Politiet. Neste gang vil det kanskje være like naturlig å kalle inn dem som å kalle inn presten.

RESPEKT FOR FORSKJELLER

Forfatteren Klaus Hagerup satte stor pris på å få delta. Det var barnas opptredener som gjorde størst inntrykk på han, sammen med musikken.

– Det var veldig sterkt og stilfullt, også kuliminerte det så fint i Imagine til slutt.

Han synes det er positivt at en så grusom katastrofe kan føre til en manifestasjon som *En verden i sorg*. Folk retter blikket utover seg selv, lærer og får respekt for hverandres forskjeller.

Igjen velger han George Bernard Shaw, og temaet for talen sin, for å forklare hva han mener.

– Vi har bare to tanker hvis de er forskjellige. Derfor er det enormt viktig at vi møtes og utveksler disse tankene. Det holder ikke bare med toleranse, selv om det er helt grunnleggende. Vi må forstå, og gå aktivt inn for å lære av hverandre.

En annen ting Hagerup er opptatt av er at engasjementet ikke slutter her.

– Vi må huske at dette var en veldig synlig katastrofe. Det er så mye nød og så mange hjelpetrenende som aldri får den samme

oppmerksomheten. Hvis folk kan få opp øynene for disse også, da kan vi kanskje si at det har kommet noe positivt ut av elendigheten, mener han.

– Det er aldri sånn at sorgen blir til håp, men håpet kan vokse ut av en sorg, avslutter Klaus Hagerup.

LOKAL REDNINGSSENTRAL (LRS)

● Ledelses- og koordineringsapparat som iverksettes ved et politidistrikt under en redningsaksjon/i forbindelse med større katastrofer. Politimester er leder.

● I LRS sitter representanter fra relevante offentlige etater, samt prest.

● Politimesteren kan tilkalle andre rådgivere som supplement, eks. psykologer, psykiatere, sprengstoffeksperter m.v.

● De frivillige organisasjonene er nå også representert i LRS.

ATEISTER MED HELHETLIG HJELPEARBEID

I delstaten Andhra Pradesh jobber Ateistsenteret med Tsunamirammede fiskerlandsbyer. Deres arbeid strekker seg til mer enn bare nødhjelp, de tenker helhetlig og langsiktig.

Av Karen Anne Okstad og Norunn Kosberg

Tidlig søndag morgen den 26. desember var de fleste fiskerne i delstaten Andhra Pradesh på markedet for å selge fisk. Hadde bølgen kommet på en hverdag ville antallet omkomne sannsynligvis vært høyere. De fleste av de omkring femti omkomne var besøkende fra områder lenger inn i landet.

Ødeleggelsene var store. Det gikk hardt ut over plantaser med rogn, fiskegarn, båter og hus. Båtene ble kastet mot trær og knust, og hus langs strandsonen ble skylt over ende.

– De første dagene var behovet blant annet utdeling av mat og tepper. Men slik hjelp kan man ikke holde på med dag etter dag. Å sende noen lastebillass med ris og så tro at alt skal bli greit, holder ikke. Indiske myndigheter har gitt hver familie 25 kg ris og lovt at de skulle få 25 kg mer i andre omgang. Men hva hjelper det når man mangler kokekar til å koke risen i, spør Vikas Gora. Han arbeider ved Ateistsenteret i Vijayawada i delstaten Andhra Pradesh sør øst i India og har katastrofearbeid som sitt spesialområde.

– Viktigere enn nødhjelp, som ofte har en tendens til å strekke seg over mange uker, er arbeidet med rehabilitering og rekonstruksjon. Vi reparerer nå hus og fiskegarn slik at fiskerne kan starte opp arbeidet sitt så fort som mulig. Det er viktig at folk vender tilbake til hverdagen så fort som mulig, sier Vikas Gora. Han og frivillige i organisasjonen Arthik Samata Mandal (ASM), som er en organisasjon som springer ut av Ateistsenteret, samarbeider med folk i fem forskjellige fiskerlandsbyer med å reparere fiskegarn i tillegg til å skaffe nytt utstyr. De er også i gang med å bygge opp hus.

FRYKTER HAVET

Kystområdene i delstaten er mye plaget av ulike naturkatastrofer, men ingen hadde forventet seg en slik monsterbølge. De lokale fiskerne kjenner havet og har god trening i å forutse stormer og sykkloner, men Tsunami var umulig å forutse. Dette har skapt frykt i fiskersamfunnene. De ti første dagene var det ingen fiskere som turte å dra ut på havet. De var redde for at det skulle komme en ny tsunami. Noe av arbeidet til

Vikas Gora er ansvarlig for ASMs katastrofearbeid og understreker at viktigere enn nødhjelp er arbeidet med rehabilitering og rekonstruksjon.

Ateistsenterets organisasjon ASM går derfor ut på å snakke med fiskerne og familiene.

– Når barna nå drar ut på stranden, roper foreldrene etter dem at de ikke får lov til å være der fordi Tsunamien kommer. Vi snakker derfor med familiene og sørger for at familiene forstår at risikoen for

ikke gjør seg avhengig av matutdeling, poengterer Vikas.

KATASTROFEMESTRING

Folket langs kysten i Andhra Pradesh har godt kjennskap til naturens krefter. For dem er ikke naturkatastrofe noe nytt. Arthik Samata Mandal er en organisasjon som nettopp har hatt fokus på katastrofearbeid. De startet opp sitt arbeid allerede i 1977 etter at en sykklon tok livet av 10 000 mennesker og ødela livsgrunnlaget til fattigfolk i Krishna-provinsen. Dette er den delen av India som er hardest rammet av naturkatastrofer. Det være seg flodbølger, flom, tørke og sykkloner. ASM arbeider blant annet etter prinsippet om å sikre områder slik at de bedre blir i stand til å møte de naturfenomen som vil komme.

– Hus bygd av mur er mye mer motstandsdyktige enn hus av palmeblader, som mange hus er laget av

ved kysten. Fattigfolk som oppfyller visse kriterier vil i dag kunne få 20.000 rupee (ca 3000 kr) i støtte fra staten til husbygging. Men dette er ikke nok. Pengene rekker bare til grunnmuren. Vi gir derfor en tilleggsstøtte slik at fattigfolkene ved kysten får en reell sjanse til å bygge seg solide hus som tåler vær og vind. I tillegg er vi i ferd med å utvikle en strategi for katastrofemestring. Man stopper ikke nøden i disse områdene kun med nødhjelp, gjentar Vikas ettertrykkelig.

GUDDS STRAFF

Det er en allmenn oppfatning blant mange indere at Tsunami var en straff fra gudene. Gudene er misfornøyde – kanskje har man ikke bedt eller ofret nok til dem. Enkelte hinduer har også uttrykt at det er naturlig at gudene må ødelegge for så å kunne skape igjen. Der ateister bruker Tsunami som et eksempel på

at Gud ikke eksisterer, bruker religiøse same hendelsen til å forklare at Guds veier er uransakelige og at Tsunamikatastrofen ikke betyr at Gud er ond. Ser man stort på det så er Gud god: "Døden er ikke annet enn som å skifte klær – vår innerste kerne vil uansett bestå", som en artikkelforfatter formulerte det. Ateistsenteret har erfaring med at både landsbyprester og jordeiere utnytter slike katastrofer til egen fordel på forskjellig vis.

– Fordi folk frykter en ny Tsunami kan landsbyprester gå så langt som å be om penger fra folk for å kunne gi dem forsikringer om at Gudene er fornøyde og ikke vil sende en ny bølge, forklarer Vikas.

SKEPTISK

Vikas er ikke uventet svært skeptisk til hjelpearbeid som utføres av religiøse organisasjoner.

– Mye av dette hjelpearbeidet går hånd i hånd med misjonering. Noen av disse organisasjonene har ikke en egentlig interesse av å løse de reelle problemene. Når folk er avhengig av hjelp er de lettere å omvende, de kommer til kirken for å få mat, men får også med seg et bibelord på kjøpet, forteller Vikas som har studert forskjellige typer hjelpearbeid. Han kjenner også eksempler på at muslimske organisasjoner kun ønsker å hjelpe den muslimske delen av befolkningen etter en katastrofe.

– Vi ateister hjelper fordi vi innser at vi har et sosialt ansvar, vi misjonerer ikke – vi har jo ikke noe å tilby – , smiler Vikas.

– Det går ikke an å konvertere til ateisme. Ateister som driver hjelpearbeid i India vil gjøre noe med problemet og ikke bare be og håpe på bedre hell neste gang. Ateisters respons til en slik katastrofe er mer hensiktsmessig enn de religiøses, sier Vikas. Han ser en sammenheng mellom overtro og mangelfull håndtering av de reelle problemene. Han og staben i ASM vil sammen med befolkningen sørge for å lære noe av slike katastrofer, slik at de i framtiden kan komme bedre ut av det.

ØNSKER NY STRATEGI

Hjelpearbeidet i Afrika er et eksempel på mislykket satsning, mener Vikas.

Vikas Gora møter flomofre som hadde fått levebrødet ødelagt. Han understreker viktigheten av å hjelpe befolkningen tilbake til levebrødet og hverdagen.

– Organisasjoner og utenlandske myndigheter har brukt 100 milliarder i Afrika, og mange organisasjoner har arbeidet med dette i over 100 år, men hva har dette ført til? Mange land i Afrika blir gang på gang ut-satt for naturkatastrofer som tørke. Likevel savnes gode strategier for å hankses med tørke og andre naturfenomen som forårsaker stor skade. Viktigere enn hele tiden å trå til med akutt nødhjelp er å gjøre lokal-samfunnene i stand til å takle ulike naturfenomen. Mennesker som lever i katastrofeutsatte områder må lære å leve med katastrofene, poengterer Vikas.

– Folk sulter fortsatt i Afrika, og alt hjelpearbeidet gir falske forhåpninger til befolkningen. Selv FN og anerkjente organisasjoner som Care har bortprioritert langsiktig tenkning, og er blant dem som har brukt katastrofer som en mulighet. Akutt hjelpearbeid er prestisjefyllt, noe som ikke gir noen løsning på sikt. Selv i katastrofearbeid er det viktig å tenke langsiktig. Man kan plante trær og bygge demninger for å hindre oversvømmelser og bygge skikkelige hus som tåler storm, sier Vikas Gora og avdekker stor mistillit til mye av det vestlige hjelpearbeidet. Han og hans organisasjon er i ferd med å utvikle nye strategier for denne type arbeid.

ETTERVIRKNINGER

Erfaringene Ateistsenteret har gjort seg når en landsby rammes av en ulykke – det kan være en syklon eller en flodbølge – er at alt snus på hodet og hverdagen til mange mennesker forandrer seg. I 1977 da landsbyene langs kysten ble hardt rammet av en syklon og 10 000 mennesker mistet livet, mistet følgelig flere barn foreldrene sine. I tillegg mistet mange foreldre livsgrunnlaget. Dette førte til at barn rømte fra landsbyen til større byer. Gatebarn og småjenter på bordellene i de større byene kommer fra små landsbyer. Når foreldre ikke lenger har noe å tilby barna sine, ser man tragiske følger.

– Vi har erfart at det blir en oppblomstring av prostitusjon og barnearbeid i kjølvannet av naturkatastrofer når ikke problemene blir løst. Ateistsenteret har derfor valgt å jobbe mer helhetlig enn andre nødhjelpsorganisasjoner. Vi driver ikke nødhjelp. Vi sørger først og fremst for at folk får livsgrunnlaget sitt tilbake. Dernest må vi gi dem håp på en bedre framtid. Det vi trenger nå er penger, ikke bare til organisasjonen, også til samfunnene langs kysten vår. Vi tenker nå flere år fram i tid og jobber med treplanting, huskonstruksjon, latrinebygging og demninger og diker.

Vikas Gora oppfordrer norske humanister til å støtte opp om den langsiktige strategien Ateistsenteret står bak.

– Vi driver ikke med veldedighet. Vi hjelper folk til å få tilbake levebrødet sitt så fort som mulig etter katastrofen. I tillegg hjelper vi dem til å leve med naturkatastrofene, avslutter Vikas Gora.

ARTHIK SAMATA MANDAL (ASM)

● Hjelpeorganisasjonen ASM ble stiftet etter den store syklonen som rammet Krishna-provinsen i 1977 hvor 10 000 omkom. ASM oversettes til "Association for Economic Equality", som på norsk kan oversettes til Stiftelsen for økonomisk likestilling. Navnet henspiller på et av punktene i Mahatma Gandhis program.

- ASM arbeider veldig bredspektret, blant annet overfor kvinner.
- ASM har vært registrert som NGO (Non Governmental Organization) siden 1978.

Levebrødet ødelagt: En fisker viser hvordan flodbølgen har ødelagt fiskegarnet som han og familiens inntekt er helt avhengige av.

Dr. Maru og Vikas Gora fra ASM lytter til og rådgir flodbølgeofre. De forteller at det ikke kommer flere flodbølger og oppmuntrer fiskerne til å komme seg ut på sjøen igjen.

Dr. Maru fra ASM hjelper skadede fra den provisoriske medisinske nødhjelpsstasjon de satte opp da de kom til en av de rammede landsbyene.

DELTE UT RIS TIL TSUNAMI-OFRE

Siri Simonsen og sønnen Tor S. Ellefsen ankom Chennai i India rett etter flodfølgen. Dagen etter kjøpte de ris og delte ut til tre rammede landsbyer på Indias østkyst.

Av Karen Anne Okstad og Norunn Kosberg

Siri Simonsen (53) sitter i Human-Etisk Forbunds sentralstyre og skulle på Ateistkonferanse i Vijayawada i India. Sønnen Tor S. Ellefsen (24) ville gjerne være med, og sammen reiste de til India et par uker før konferansen, slik at de kunne få oppleve kulturen i et land de aldri tidligere hadde vært i.

MERKET INGENTING

På Gardermoen like før avgang den 26. desember i ellevetiden så Tor på en tv-skjerm at Sri Lanka var blitt rammet av en flodbølge. Det ble rapportert at noen hundre var døde. Da de landet i London, begynte SMSene å tikke inn fra bekymrede slekt og venner. Siri og Tor ringte Sri Lanka Airlines og fikk vite at flyet fløy som planlagt til Colombo, hovedstaden der de skulle mellomlande. De var usikre, men antok at hvis flyet tok av som planlagt, var det greit å være med. Under flyturen hørte de ingenting om katastrofen som hadde rammet langs kystene ved det Indiske hav. Da flyet skulle lande, så de ned på et grønt, vakkert og fredfullt øylandskap med turkis hav rundt – som om ingenting hadde skjedd. I Colombo gikk de rundt i handlegatene og merket ingenting til tragedien som hadde rammet landet. Mens de satt på en kafé, fikk de imidlertid en melding på SMS: <Please keep out of coast>.

TRIST SYN

Da de landet i Chennai på østkysten av India og tok taxi til hotellet ved kysten, var det mørkt. De så ingenting. Morgen etter tok de seg en tur langs stranda. Da fikk de se tsunamiens herjinger.

– Vi så søppel og mye rot, kjøkenutstyr, steiner og trær som lå strødd utover stranda. Vi så alvorlige og veldig fortvilte mennesker som var ved stranda. Fiskerlandsbyer var drevet på sjøen, kafeer var borte. Det var et forferdelig syn. Vi tenkte: Hva kan vi gjøre for å hjelpe, forteller Siri.

Da de var på vei til et tempel, kom en mann bort til dem og ville snakke. Det skulle vise seg å være en sosialpolitiker i kommunen.

– Hvis dere vil hjelpe, skal dere ikke gi til tilfeldige ofre. Det blir

urettferdig. Dere skal få et råd av meg. Jeg skriver ned et navn, så kan dere gå til denne adressen. På lappen stod navn og adresse til ordføreren.

HVA VIL DERE GI?

De to gikk til ordførerens kontor.

– Kan vi hjelpe med noe, spurte sykepleier Siri og sønnen Tor.

– Hva kan dere bidra med? spurte ordføreren.

– Hva trenger dere?

– Hva kan dere gi?

– 100 dollar.

– Penger har de ikke bruk for.

– Fiskegarn kanskje? sa Tor.

– De trenger klær eller mat nå. Men dere må kjøpe det.

Mor og sønn så på hverandre og sa:

– Mat.

– Ris, konkretiserte ordføreren.

– Så kom en mann med tre typer ris. Vareprøver.

– Hvilken type ris vil dere kjøpe, spurte ordføreren. Ris til 15 rupee, 16 rupee eller 17 rupee per kilo?

– Hva er forskjellen?

– 17 rupee ris vokser langsomt og har mer mineraler.

Ok, tenkte Siri, nå trenger de å bli mette.

– Vi kjøper det billigste, det til 15 rupee.

– Kanskje dere vil kjøpe for mer enn 100 dollar?

– Ok, vi sier 150 dollar.

NØDHJELPSKONVOJ

Siri og Tor tok ordføreren i hånda og avtalen var i boks. Først ble de geleidet til forskjellige banker for å finne den som ga best kurs. Tilbake fra banken med 7000 rupee i hånda bar det i vei til kjøpmannen som de

Siri Simonsen og sønnen Tor S. Ellefsen satte igang sin egen lille nødhjelpsinnsett etter flodbølgen.

tidligere hadde forhandlet ris med. Kjøpmannen hentet sju sekker ris. En liten lastebil full av ris og to eskortebiler med flagg – ordføreren i én bil, varaordføreren i en annen – tok så avsted til de tre fiskerlandsbyene som var plukket ut. Alle tre var hardt rammet, og hvert sted hadde en ansvarlig som kom og tok imot.

– De hadde lidd store tap de vi møtte, slekt og venner var døde. De takket da de fikk ris fra oss. De gråt og vi gråt. Det hele gikk veldig fort, forteller Siri, fremdeles sterkt preget av hendelsen da Fri tanke en uke seinere.

– Vi ble en stor erfaring rikere.

Det som for meg ikke engang er ei full dagslønn, gir mat til 250 i ett døgn her nede, forteller Tor.

Først dagen etter – tredje dag etter katastrofen – begynte landets helsemyndigheter å melde seg. I til-

legg en rekke frivillige.

– Dagen etter at vi hadde reist rundt med ris, kom flere busslaster fra hele India med ingeniørstuderter, sykepleiere, helsearbeidere og

Hvis dere vil hjelpe, skal dere ikke gi til tilfeldige ofre. Det blir urettferdig

Lokal sosialarbeider

frivillige. Noen hadde privatbilen sin full av kjeks. Andre hadde med ulltepper. Det var en enorm solidaritetsaksjon der de fra innlandet kom ut til kysten for å hjelpe, forteller Siri. Hun og Tor synes det var godt å kunne hjelpe der og da like etter at tsunamen hadde slått til. I dagene etter var hjelpearbeidet i andres hender.

KONFERANSE OM ATEISME OG SOSIALT FRAMSKRITT

I begynnelsen av januar var omkring 1000 indiske ateister og humanister, samt et titalls internasjonale deltagere, samlet til Ateistkonferanse i Vijayawada, en liten millionby i delstaten Andra Pradesh.

Ateisme i India representerer en storstilt kamp mot overtro og arbeid for utvikling og framgang blant analfabeter og fattige. Konferansens tema var da også ateisme og sosialt framskritt.

Flerfoldige ateistorganisasjoner fra delstater i hele India deltok. Mange av disse organisasjonene opererer i delvis fundamentalistisk-religiøse samfunn, der trakassering

og tortur er en realitet. I andre stater samarbeider organisasjonene med politiet om å avsløre mirakelmenn som lurar godtroende landsbyfolk.

Blant de norske deltagerne var konferansens president, Levi Fragell. Han var første gang i India i 1989 og har siden vært i landet 17 ganger. Det var den tredje konferansen han har deltatt i regi av Ateistsenteret.

– En ateistkonferanse hadde aldri gått i Norge. Det blir for vulgært for nordmenn. I India er ateisme ikke vulgært, tvert imot vel ansett. Konferansen hadde besøk av en representant fra den

indiske regjeringen og den fikk stor mediedekning, sa Fragell.

At ateisme er vel ansett skyldes de indiske ateistenes kamp mot overtro, heksebrenning og grov utnyttelse av folk i religionens navn, noe som fremdeles er vanlig over hele India. Indiske aviser rapporterer ikke sjeldent om folk som er blitt myrdet og brent fordi de er blitt utpekt som heks eller hekse-mann av en landsbyprest. Dersom en landsby blir rammet av tørke – noe mange landsbyer i India har blitt de siste seks årene – sykdom, eller som flodbølgen nå, forstår landsbyfolk det som om landsbyguden er sint. Da kan man enten peke på en synder, en hekse-mann eller –kvinne, og drepe vedkom-mede.

Karen Anne Okstad og Norunn Kosberg

FRIHETSAKSJONEN 2005 – Humanisme i praksis

ØNSKER DU Å GJØRE EN INNSATS?

- Meld deg som bøssebærer (se adresseliste på www.human.no)
- Ring givertelefonen 820 43 050 og gi kr.100,-
- Gi en pengegave via kontonummer 6026 05 33943

FRIHETSAKSJONEN

– Humanisme i praksis

Livet er hard for indiske joginer og deres døtre, men din innsats kan være med å hjelpe. Delta i årets Frihetsaksjon!

FRIHETSAKSJONEN er norske humanisters innsamlingsaksjon til inntekt for HAMUs prosjekter i India. Gjennom lokale samarbeidspartnere og ved selvsyn kontrollerer HAMU at pengene blir brukt riktig.

FRIHETSAKSJONEN 2005 hjelper først og fremst indiske tvangsprostituerte – joginer – og deres barn for å gi dem friheten til å slippe undertrykkelsen, friheten til å skape seg et nytt liv gjennom skolegang og arbeidstrening.

Rehabilitering av tvangsprostituerte
Tusener av kvinner er ofret som tempelgudens hustru; voldtatt og misbrukt med landsbytemplenes velsignelse. Joginsystemet i Andhra Pradesh i India er basert på den tradisjonelle overtroen om at man

holder ondskapen borte fra familien eller landsbyen ved å ofre småjenter til guden. Skikken er forbudt ved lov siden 1988, men holdes levende endel steder på landsbygda.

I tillegg til joginprosjektet er HAMU engasjert i følgende prosjekter i Andhra Pradesh:

Skolegang til barn av stammefolk
HAMU fullfinansierer en internatskole for 50 jenter og gir dem nødvendig skolegang og samfunnstilpasning.

Stuartpuram – "Tyvenes landsby"
Ekskriminelle og deres familier får opplæring og sosial rehabilitering.

Krisesenter for kvinner
Rundt 60 kvinner får mat, husly, op-

plæring og yrkesutdanning. Senteret fullfinansieres av HAMU.

"HAMU Home" i Varni
HAMU har fullfinansiert et internat for joginbarn og foreldreløse.

Se www.hamu.no for nærmere presentasjon av prosjektene.

De fleste som mottar støtte i Andhra Pradesh er hinduer. Det fortsetter de selvsagt å være også etter at de har fått hjelp: Trosfrihet er også en viktig menneskerett.

Reg.nr 0088

FRIHETSAKSJONEN 2005: NASJONAL BØSSEBÆRERAKSJON UKE 15, 11.-16. APRIL

Human-Etisk Forbund

Human-Etisk Forbunds bistandsorganisasjon HAMU – Humanistisk aksjon for menneskerettigheter i u-land – har som formål å støtte arbeidet for menneskerettigheter i den tredje verden som utsettes for overgrep som følge av kulturelle og religiøse tradisjoner.

► TEMA

KRL-FAGET: ET KLASSEROM FOR ALLE?

KRL-faget bryter med menneskerettighetenes krav om nøytral religionsundervisning. Hvordan er faget som vil tilfredsstille FNs menneskerettighetskomité, den kristne majoriteten og landets livssynsminoriteter – og som dermed kan samle elevene i samme klasserom?

Av Morten Harper

PEDAGOGEN: Fri fra konfesjonen

Tjalve Gj. Madsen er høyskolelektor i pedagogikk på lærerutdanningen ved Høgskolen i Bergen (foto: HiB).

– Livssynsspørsmål vil være mer inkluderende hvis elevene får det presentert i en ramme av filosofi og etikk, mener Tjalve Gj. Madsen.

Er det mulig og ønskelig med et felles fag?

– Ja, det mener jeg absolutt. Utfra skolens overordnede målsetninger om å bidra til forståelse, respekt og toleranse på tvers av kulturelle og religiøse grupperinger, er et slikt fag viktig.

Behovet for en generell fritaksrett er helt avhengig av hva faget inneholder. Situasjonen i dag er at man har et fag med hovedvekt på én religion. Selv om faget også tar opp andre livssyn, er blant annet, måten det blir undervist på problematisk. Det er meningsløst å hevde at faget er nøytralt når man bruker fortellinger og lignelser som i seg selv er forkynnende.

Et ønsket felles fag må være et fag som ikke skal fremme eller være i favør av én bestemt religion eller ett bestemt livssyn. Hovedproblemet er at vi har en konfesjonsbundet skole. Det er der grunnlaget for debatten

og motsetningene ligger. Skolen bør ikke være bundet til ett livssyn. Nesten alle problemene jeg ser vi har fått med KRL-faget, kan føres tilbake til denne bindingen. Tenkningen er at vi selvsagt skal være inkluderende og nøytrale, men at vi jo samtidig må ha mest av det som de fleste bekjenner seg til. Det er en logisk brist som er svært problematisk i et obligatorisk skolefag.

Hva er målsetning, profil og hovedinnhold i et slikt fag?

– Jeg tror det vil være uheldig å la faget ta utgangspunkt i de tradisjonelle religionene og livssynene. Da har jeg mer tro på et fag som bygger opp lærestoff og metoder utfra etikk og filosofi. Faget kan da ta opp både fakta, etiske og eksistensielle problemstillinger fra ulike religioner og livssyn og knytte disse til spørsmål og dilemmaer som barn og unge er opptatt av.

Norsk kulturliv, norske verdier og tradisjoner kan vi ta opp i mange andre fag og sammenhenger. Det er veldig lett å komme skjevt ut når vi tar utgangspunkt i våre respektive livssyn. Spesielt når det i de fleste

tilfellene vil være ett spesielt livssyn som er klart overrepresentert blant deltakerne. De samme temaene og spørsmålene vil være langt mer inkluderende hvis elevene får presentert felles problemstillinger i en ramme av filosofi og etikk.

Vi har positive erfaringer med pedagogiske opplegg basert på filosofi for barn. En slik undervisning utvikler evnen til å stille spørsmål, se sammenhenger, trekke konklusjoner, ta egne standpunkt og etablere personlige, verdimeslige forankringer. Dette gjelder også på de aller laveste alderstrinnene. Få er så filosofiske som barn. Barn bygger selvsagt på en annen kunnskap og logikk enn mange voksne, men de har fremfor alt undringen og evnen til å stille spørsmål ved det selvfølgelig, det vi voksne tar for gitt. Elevenes evne til å stille spørsmål er noe av det viktigste faget må ivareta. Læringsteoretisk er kunnskap på høyt nivå nettopp kjennetegnet ved evnen til å stille spørsmål, se sammenhenger, trekke konklusjoner og gjøre seg opp egne meninger på bakgrunn av fakta.

BUDDHISTEN: Religionsutøvelsen må ut

Egil Lothe er forstander i Buddhistforbundet.

– Det blir feil hvis skolen skal tvinge foreldre til å velge én bestemt trosretning for barnet i undervisningen, mener Egil Lothe.

Er det mulig og ønskelig med et felles fag?

– Ja, vi i Buddhistforbundet har ment det. Valget ligger hos religionsmajoriteten, som da må endre det som har vært og til dels er tilfellet i dag; et fag som gir den evangelisk-lutherske kristne tradisjon hegemoni i faget.

Det er viktig med et felles fag fordi alle trenger kunnskap om hverandres religion og livssyn. Alle bør kjenne til den kristne tradisjon som er viktig i Europa og Norge, og faget må gi kunnskap om både det positive og negative ved kristendommen slik den har artet seg. Selvfølgelig må elevene også lære om ikke-religiøse livssyn og andre religioner som er representert i Norge og som er viktige på verdensbasis.

Mens de går på skolen, beveger barn seg fra å ha en livssynsbakgrunn i familien til å få et eget, personlig livssyn. I denne utviklingen er dialog veldig viktig, og da må det være et felles fag hvor elevene møter hverandre med sin trosbakgrunn.

Alternativet til et felles fag er forskjellige konfesjonelle fag, og da blir foreldre og barn tvunget til å velge. Foreldre kan ha ulike livssyn, for eksempel en kristen far og en buddhistisk mor. Det blir feil hvis skolen skal tvinge dem til å velge én bestemt trosretning for barnet i undervisningen.

Hva bør være målsetning, innhold og formidlingsmåte i faget?

– Vi må da se konkret på hva KRL-faget inneholder i dag og ikke bare snakke generelt om at det skal være objektivt, nøytralt og pluralistisk. For det første må vi avklare formålet. Skolens formålsparagraf om kristen

oppdragelse er uholdbar. Derimot er vel alle enige om at elevene trenger en moralsk oppdragelse, og vi er også langt på vei enige om innholdet i en slik oppdragelse. Denne formålsparagrafen må altså endres slik at oppdragelsen ikke knyttes til noen bestemt religion eller et bestemt livssyn.

Faget må være objektivt i den forstand at man ikke kan definere elevene utfra livssynsbakgrunn. Elev og foreldre må selv kunne styre i hvilken grad de vil tone flagg når det gjelder religion og livssyn. Faget skal ikke inneholde noe som man med rimelig grunn kan oppfatte som religionsutøvelse. I dag er det detaljerte fritaksbestemmelser knyttet til dette, men elementene må rett og slett tas ut av faget. I stedet bør slik undervisning knyttes til de enkelte menighetene og livssynsamfunnene. Vi ønsker at staten gir støtte til dette oppdragelsesarbeidet.

Pluralisme er et spørsmål om i hvilken grad det er en rimelig balanse i behandlingen av de ulike livssynene og trosretningene. Jo mer objektiv og upartisk undervisningen er, desto mindre blir dette problemet. Uansett må det være en viss balanse hvis faget skal være skolens eneste tilbud. Buddhistforbundet har foreslått en temafordeling der 20 prosent av tiden brukes på etikk og filosofi, 40 prosent på kristendom og 40 prosent på andre religioner og livssyn til sammen. Med tanke på trosfordelingen i befolkningen og historisk og kulturell betydning er det naturlig at kristendommen får mest plass. I dag er fordelingen 55 prosent til kristendom og bare 25 prosent til de andre livssynene. Da blir faget for mye preget av det kristne.

Lothe representerer Buddhistforbundet i Samarbeidsrådet for tros- og livssynsamfunn.

HUMANISTEN/FORELDEREN: Nullstill faget

Carolyn Midsem er advokat og KRL-forelder.

– Faget skal ikke være for de som synes det er så koselig at barna skal lære om Jesus, mener Carolyn Midsem.

Er det mulig og ønskelig med et felles fag?

– Jeg synes det gamle livssynfaget slik det fungerte var et utmerket fag med en viktig funksjon. KRL-faget har ført til at store grupper har mistet tillit til myndighetenes evne til å ivareta pluralismen. Jeg tror ikke det lar seg gjøre med enkle grep å finne en løsning. Det må skje en del grunnleggende endringer før minoritetene reelt kan ha tillit til at et slikt felles fag er et kunnskapsfag og ikke et kristendomsfag i forkledning.

Så lenge det er et KRL-fag som i dag eller med mindre endringer, må man ha rett til generelt fritak. Det er hårreisende at staten ikke med én gang uttalelsen fra FN-komiteen forelå, tilbød alle som ønsket det mulighet til fullt fritak. Dette betyr at de ikke har forstått og ikke respekterer den kritikken som ligger bak komiteens avgjørelse. Situasjonen nå er at de opprettholder et menneskerettighetsbrudd.

Det nytter ikke å flikke på dagens KRL-fag. Regjeringen har vist at den ikke har evne til å se hvor grensen går og ikke lytter til andre om hva som er problematisk. Myndighetene må finne en helt annen tilnærming. De som skal jobbe frem et nytt fag må gå inn i seg selv og se hva de gjorde galt sist. Planleggingen av et nytt fag bør begynne helt på scratch, fristilt fra KRL. Det må etableres en reell dialog hvor minoritetene blir tatt hensyn til. Kunnskap om religioner og livssyn og deres plass i historien er viktig og bør være en del av skolens undervisning.

Hva bør være målsetning, innhold og formidlingsmåte i faget?

– Kunnskap om den enkelte religion

må formidles med distanse. Det bør legges stor vekt på det filosofiske og normative grunnlaget: hva som forener og hva som eventuelt skiller. Det å skape engasjement og identifikasjon er viktige grep i forbindelse med opplæring, men faget må se religion i en historisk og samfunnsmessig sammenheng og ikke fokusere på religionsutøvelsen. Bibelhistorien skal ikke brukes til å belyse dilemmaer i vårt nåtidige liv for derigjennom å gjøre Jesus levende for elevene, slik dagens læreplan legger opp til. Slik undervisning vil veldig lett bli forkynnende.

Faget skal ikke være for de som synes det er så koselig at barna skal lære om Jesus. Det er en holdning jeg har opplevd som den virkelig store kommunikasjonshindringen i debatten om KRL-faget. Det er helt greit at noen vil legge vekt på trøstelementet i kristendommen, men slik undervisning er noe som eventuelt skal skje på søndagsskolen. På den offentlige skolen bør elevene lære om Jesus fordi han er en viktig figur i en viktig religion og ikke at han tjener noen funksjon i deres liv uten at de har valgt det selv.

Livssynsfaget ble av mitt barn opplevd som pluralistisk og noe han kunne forholde seg til. Han syntes faget var det mest spennende på skolen, og det tror jeg ikke han var alene om. Det er mye spennende stoff i religioner, med heltehistorier og eksotiske legender. Jeg tror ikke skolen mister muligheten til å engasjere ved å skape et fag som også er redelig. Når man skal diskutere følelser, skam og skyld, rett og galt, må det være utfra elevene selv og ikke utfra hva Jesus mener.

Midsem er advokat og en av foreldrene som har saksøkt staten for brudd på menneskerettighetene. Hun venter på behandling i Den europeiske menneskerettighetsdomstolen i Strasbourg.

KRL-FORSKEREN: Tilpasninger av dagens fag

Peder Gravem er teolog og professor ved Menighetsfakultetet.

– Fjerner man de elementene ved faget som elever eller foreldre kan oppleve som uakseptabel religiøs eller livssynsmessig påvirkning, fjerner man samtidig grunnlaget for å nå det samfunnsmessige målet for KRL: pluralistisk integrering, mener Peder Gravem.

Er det mulig og ønskelig med et felles fag?

– Ja, også etter uttalelsene fra menneskerettskomiteen. Selv om ikke alle premissene for komiteens konklusjoner kan eller bør aksepteres, må norske myndigheter selvfølgelig ta til etterretning og følge opp kritikken. Menneskerettighetskomiteen ser ikke ut til å ha oppfattet det viktige skillet mellom det som utfra fagets ståsted er ordinære pedagogiske aktiviteter og det som utfra elevers eller foreldres religiøse eller livssynsmessige ståsted kan oppleves som religiøs praksis.

En generell rett til fritak er ikke noen god løsning. Det ville være å kapitulere for utfordringene knyttet til religions- og livssynsundervisning i det flerkulturelle Norge, og det kunne også føre til konflikt med andre menneskerettighetskonvensjoner, særlig barnekonvensjonen.

Man bør beholde dagens prinsipp for fritak slik det er formulert i loven. For å imøtekomme kritikken fra komiteen må man samtidig endre retningslinjene for praktisering av fritaksordningen, med tanke på å akseptere fullt foreldrebestemt fritak som grensetilfelle. Slikt fritak må komme i betraktning bare når den enkelte skole ikke finner et tilpasset opplegg som elev eller foreldre kan godta.

En oppdeling av KRL-faget vil samlet sett trekke mer i retning av assimilering og segregering enn i retning av pluralistisk integrering. Det vil heller ikke være lett å forsvare

utfra den norske enhetsskoletradisjonen og synet på kunnskap, opplæring og arbeidsmåter i den generelle delen av læreplanverket. Bruk av mulighetene for differensiering og tilpasset opplæring innenfor KRL-faget vil etter mitt syn være et klart bedre opplegg.

Hva bør være målsetning, innhold og formidlingsmåte i faget?

– Målsetningen kan i stor grad beholdes, men det bør gjøres noen endringer særlig i lovverket. Uttrykket ”kristen og moralsk oppseding” i formålsparagrafen kan lett misforstås i retning av assimilering, slik det også framgår av komiteens uttalelse. Det bør gjøres klart at det felles lærestoffet i skolen skal komponeres av innslag fra både majoritetens og minoritetenes kultur og tradisjoner. Formålsparagrafen kan med fordel også henvise til menneskerettighetene.

Det misvisende uttrykket ”religiøse aktiviteter” bør fjernes fra § 2-4 i opplæringsloven. I lov og læreplan bør det poengteres enda klarere at alle aktiviteter i faget er pedagogisk begrunnet. Faget skal ikke legge opp til religionsutøvelse. Det er også naturlig å se nærmere på hvordan lærestoffet fra forskjellige religioner og livssyn fordeles innenfor faget.

For å forebygge nye brudd på konvensjonene i praksis, er det trolig også nødvendig å satse mer målrettet på styrking av grunn-, etter- og videreutdanning av lærere i KRL. Med tanke på integrerende sosialisering for minoritets elever vil det også være svært viktig å styrke rekrutteringen av lærere med minoritetsbakgrunn.

Gravem er en sentral tenker i forhold til KRL-faget og forfatter av boken ”KRL – et fag for alle”?

FILOSOFEN: Felles medborgerverdier

Andreas Føllesdal er professor i politisk filosofi ved Universitet i Oslo.

– Hvis KrFs standpunkt er at man må lære fadervår utenat og fremføre salmesang, tror jeg det er vanskelig å få til et akseptabelt felles fag, sier Andreas Føllesdal.

Er det mulig og ønskelig med et felles fag?

– Den beste løsningen ville være en revidert læreplan som unngikk preging til kristen tro. En svært liberal fritaksordning fra dagens fag fremstår som en dårligere ordning, siden den ikke oppnår å samle alle elevene i et felles fag. Men begge disse alternativene er klart mer rettferdig enn dagens ordning med delvis fritak. En ordning med helt eller delvis fritak kan dessuten bidra til stigmatisering av elevene som tas ut.

Vi har utvilsomt behov for et felles grunnlag som kan formidles i skolen, og bidra til å sikre allmenn oppslutning om samfunnsordningene. Barn og ungdom trenger informasjon om religioner og livssyn, og det er naturlig at undervisningen er felles for å anskueliggjøre at man kan ha ulike trosoppfatninger men likevel være enig om mange sentrale etiske spørsmål og verdier. Tilliten til hverandre kan vi oppnå og opprettholde ved å bygge på en overlappende enighet blant religioner og livssyn som likevel er enige om respekt for mennesket.

Om et slikt felles fag er politisk oppnåelig, er blant annet avhengig av hvor viktig det er for deler av KrF å sikre en preging til spesifikk kristen tro og kultur. For å være veldig konkret: Hvis KrFs standpunkt er at man må lære fadervår utenat og fremføre salmesang, tror jeg det er vanskelig å få til et akseptabelt fag.

Hva bør være målsetning, innhold og formidlingsmåte i faget?

– En måte å avklare innvendinger mot læreplanen er selvfølgelig å be

representanter for ulike livssyn delta i utarbeidelsen av den. Læreplanen bør unngå å bygge på antagelser som er omstridt og må fjerne det kunstige skillet mellom de religiøse tekstene. Fagets bestanddeler bør kunne gis en agnostisk begrunnelse som ikke bygger på omstridte antagelser om hvorvidt det finnes en Gud, meningen med menneskelivet, hvilket livssyn som er riktig osv.

Faget omtaler i dag grunnlaget som ”kristne og humanistiske” verdier. Det er uheldig. En mer inkluderende merkelapp er ”medborgerverdier”, som ville omfatte menneskerettighetene i en slags rettslig forstand, grunnleggende idealer om likeverd, likestilling mellom kjønn i offentlige sammenhenger samt respekt for andre mennesker og for demokratiske beslutninger innenfor noen moralske skranker. Man må kunne prege elevene til disse normene og verdiene uten å se det som skolens oppgave å prege til bestemte livssyn eller religioner.

Generelt må man være veldig forsiktig med opplevelsesorientert undervisning. Det er feil fordi en rekke livssyn ikke er misjonerende, og faget skal ikke prege til et bestemt livssyn. Samtidig må elevene få innsikt i at mange mennesker har opplevelser av religiøs art som betyr mye for dem. Faget må få frem at det er omstridt om det finnes en gud og at denne oppfatningen for mange er viktigere enn andre vurderinger. At jeg ikke liker hvitløk er en klar preferanse som er viktigere for meg enn at jeg foretrekker hvitvin fremfor rødvin. Det er likevel underordnet betydningen av å ha et livssyn som blir respektert. Samtidig må ikke faget fremstilles som en slags kokebok eller guide. Det er ikke et spørsmål om etikette eller smak og behag, men om et mer grunnleggende personlig valg.

MENNESKERETTSVITEREN:

Vis uenigheten

Førsteamanuensis Tore Lindholm.

Foto: Axel Sandberg

– Målet må være et felles fag som er så godt at det ikke er interessant for foreldrene å be om fritak, mener Tore Lindholm.

Er det mulig og ønskelig med et felles fag?

– Det er helt klart mulig, og hvis faget tilfredsstiller menneskerettslige føringer og begrunnelser, er det også mange grunner til at det er ønskelig. En viktig grunn følger av Barnekonvensjonens bestemmelser om at barn skal forberedes på et

multikulturelt samfunn. Det er myndighetene som må sørge for at barn får denne kompetansen, og da er et slikt fellesfag gunstig.

Etter menneskerettskomiteens kritikk burde norske myndigheter provisorisk innført en generell adgang til fritak. Og selv om faget endres slik at det blir tilfredsstillende menneskerettslig, bør fullt fritak trolig ikke være utelukket. På lengre sikt må målet være et felles livssynsfag som er så godt at det ikke er interessant for foreldrene å be om fritak.

Hva bør være målsetning, innhold og formidlingsmåte i faget?

– Skolens verdigrunnlag må ikke fremstilles som “kristent” og “humanistisk” som om man vil utelukke andre religioner og livssyn. Og fagets målsetning bør samsvare med grunnverdier som representanter for ulike religioner og livssyn har sluttet opp om, for eksempel uttrykt i religions- og livssynsdialoger i Norge. Ved å anvende begreper som menneskeverd og gjensidig respekt, nestekjærlighet og tilgivelse, åndsfrihet, intellektuell redelighet og toleranse øker sjansen for at ulike grupperinger kan kjenne seg trygge på at fagets målsetting er i samsvar med deres egne grunnverdier. Alle slags livssynsgrupperinger i Norge har sluttet opp om Oslo-deklarasjonen om religions- og livssynsfrihet, og alle støtter menneskerettighetene. Fagets målsetning må altså være slik at alle grupperinger kan slutte opp om den på eget grunnlag.

Faget må selvsagt ta for seg ulike religioner, livssyn og etikk. Det er naturlig at man lærer mest om det som er den hegemoniske tradisjonen hertillands, altså mer om den evangelisk-lutherske kristendommen enn om den gresk-ortodokse eller om islam. Forfordelingen i dagens KRL-fag mener jeg likevel har tippet over, og det er noe man må se på.

Når en betydelig del av faget handler om den religionsretning flertallet tilhører, må særlig dette stoffet kunne behandles objektivt og

livssynsnøytralt. Elevene skal ikke møte forkynnelse. Faget må være kritisk i religionshistorisk forstand og gi en nøktern, kunnskapsbasert tilnærming til evangelisk-luthersk kristendom i politiske og sosiale sammenhenger. Elevene skal møte “budskapet”, men også gis kunnskapsgrunnlag for tvisyn og perspektivmangfold. Jeg tror at fagets “volumgrenser” vil tilsi at ikke alle religions- og livssynsretninger, i samme grad, kan gis en slik bred og nøktern religionshistorisk dekning.

Tre stikkord for faget bør understrekes: Det skal være felles, det gjelder et felt som er svært viktig, og det er et felt hvor det likevel rår varig uenighet. Skoleelever fortjener og har krav på en ordentlig redegjørelse for hvorfor det finnes så mange rivaliserende synspunkter om livssynsspørsmål: for eksempel at spørsmålene er så vanskelige å avklare at verken vitenskap eller fri diskusjon kan sikre allmenn enighet. Faget må ikke dekke til at de voksne ikke bare er uenige, men ofte også forvirret! Det tåler ikke skoleelever å få vite. De tåler ikke skjønnmaleri og tildekking av vanskelighetene. Elevene skal ikke minst lære å spørre og samtale om religiøse, livssynsmessige og etiske spørsmål.

Utdanningsminister Kristin Clemet ville ikke kommentere saken før den er ferdigbehandlet av Regjeringen. Fri tanke hadde avsluttet sin redaksjon før Clemet kom med sitt foreløpige KRL-svar 4.februar.

– LIVSSYNSNØYTRALITET I SKOLEN ET VIKTIG IDEAL

Sterke krefter hevder at livssynsnøytralitet er umulig og at en opplevelsesdimensjon er nødvendig for en fullgod religionsundervisning. Det er ikke teolog og religionsviter Dagfinn Rian enig i.

av Arnfinn Pettersen

Toneangivende krefter i det pedagogiske miljøet som har ansvar for KRL-faget insisterer på at faget må ha et innenfraperspektiv, en opplevelsesdimensjon. At dette skulle gjøre faget forkynnende, slik Human-Etisk Forbund lenge har hevdet, har de ingen forståelse for. Noen av dem hevder til og med at en livssynsnøytral undervisning slett ikke er mulig.

Fri tanke snakket med Dagfinn Rian om saken. Han er utdannet teolog og førsteamanuensis i Religionsvitenskap på NTNU i Trondheim. Der har han blant annet ansvar for fagdidaktikken, altså undervisningslæren. Rian har i årevis interessert seg for hvordan man underviser om religion hertillands.

Er egentlig en livssynsnøytral undervisning i skolen mulig?

– Det kan diskuteres. Det er mulig i prinsippet, men vanskelig i den virkelige verden. Men at det er vanske-

lig betyr ikke at man ikke skal prøve. Det er et viktig ideal, et ideal som vi må strebe etter. Alle har sine forutsetninger, som gjør en absolutt nøytralitet vanskelig, men det er viktig å være seg disse bevisst, for å tilnærme seg dette idealet. En annen sak er at en verdinøytral undervisning selvsagt verken er mulig eller ønskelig.

Hva med opplevelsesdimensjonen? Er det mulig å gi en fullgod religionsundervisning uten et innenfraperspektiv?

– Det blir et spørsmål om hva man legger i begrepet religionsundervisning. Noen ser dette som opplæring og sosialisering i egen religion. Og da er et innenfraperspektiv nødvendig. Men det er forskjell på undervisning om og undervisning i en religion. Undervisning om religion, altså en livssynsnøytral undervisning, er fullt mulig uten at man anlegger et slikt perspektiv.

Hvordan går det med livssynsnøytraliteten i dagens KRL-fag, når man insisterer på et slikt perspektiv?

– Den store forskjellen i timetall man bruker på de ulike religionene er et problem. Kulturhistorisk sett er denne forskjellen rimelig, men kombinert med innenfraperspektivet blir det problemer. Forskjellen i timetall

gjør det vanskelig å anvende de samme pedagogiske prinsipper på alle religioner og livssyn. Mulighetene for å gi et innenfraperspektiv i andre religioner enn kristendommen er små, både på grunn av denne kvantitative forskjellen og fordi det de fleste steder er umulig for eksempel å la elevene ta del i andre religioners rituelle handlinger.

Så dagens KRL-fag er ikke livssynsnøytralt?

– Faget inneholder fortsatt elementer av religiøs sosialisering i kristendom, elementer som, selv om det ikke var hensikten, er blitt med fra det gamle kristendomsfaget, hvor et slikt perspektiv var naturlig. Insisteringen på et innenfraperspektiv er et eksempel på det. Det virker som de dominerende pedagogiske miljøene ikke vil gi slipp på denne tenkningen. De vil ha et fag som både er objektivt og sosialisierende. Og det går ikke.

De vil med andre ord ha i både pose og sekk?

– Slik kan man også si det, konstaterer Rian og legger til:

– Personlig har jeg i tredve år undret meg over at Kirken ikke har lagt til rette for en egen religionsundervisning. Så langt tilbake som

i 1969 konkluderte Kirke og undervisningskomiteen med at religiøs sosialisering burde være kirkens egen oppgave, ikke skolens. Det var et signal Kirken alt da burde tatt. I dag legger myndighetene opp til at Kirken, på Statens regning så lenge statskirkeordningen består, skal drive sin egen dåpsopplæring. Da burde all kristen, religiøs sosialisering flytte ut av KRL-faget og over i denne, slik at vi i skolen for alvor kan tilstrebe det som burde være idealet, en livssynsnøytral undervisning som kan grunnlag for dialog og gjensidig forståelse mellom elever med ulike bakgrunn.

Religionsviter Dagfinn Rian: KRL inneholder elementer av religiøs sosialisering i kristendom.

Foto: NTNU-info/Vemund Venn

UNDERVISNING I ANDRE LAND: RELIGION PÅ FRITIDEN?

Mens engelske Harry har andakt på skolen hver dag...

..., slipper franske Michelle å lære et eneste salmevers i skoletida.
(Illustrasjonsfoto)

Mens Michelle ikke må lære ett eneste bønnevers, har Harry andakt på skolen hver dag. Selv om kristendommen er dominerende, er det store forskjeller i religions- og livssynsundervisningen i europeiske land.

Av Morten Harper

Verken i Frankrike eller Nederland er det noe eget religions- eller livssynsfag i de offentlige skolene. Franske Michelle trenger altså ikke å lære ett eneste bønnevers, men hun har noen fritimer hver uke slik at hun kan få undervisning hos en menighet eller livssynsforening utenfor skolen hvis hun (eller foreldrene) vil det. Det er likevel få europeiske land som har et så klart skille mellom det verdslige og det religiøse i samfunnet.

SVENSK RELIGIONSKUNNSKAP

Det svenske faget "Religionskunnskap" skal ifølge målsetningene gi kunnskap om kristendommen, øvrige verdensreligioner og ikke-religiøse livssyn. Dessuten skal faget gi forståelse av hvordan samfunnet er blitt påvirket av Bibelen og kristen tro. Verdigrunnlaget er det samme som for skolen generelt, og er formulert nokså livssynsnøytralt: «menneskelivets ukrenkelighet, individets frihet og integritet, alle menneskers likeverd, likestilling mellom kvinner og menn, solidaritet med svake og utsatte». Likevel er faget i overveiende grad preget av kristendommen, og legger også mye vekt på trosdimensjonen. Det er ikke fritaksmulighet. Faget har fått mye kritikk

fra HEFs søsterorganisasjon Humanisterna, som mener at målet om objektiv undervisning ikke nås. I foreningens handlingsprogram heter det at "mange lærebøker preges av ukritiske beskrivelser av religionene og deres konsekvenser. Det er generelle mangler når det gjelder allsidighet og beskrivelsen av humanismen som livssyn." De kritiserer også bruken av kirken og prester ved høytidelige skoleavslutninger. Humanisterna vil i stedet endre undervisningen til et livssynsfag.

FORTELLINGER OG FRITAK

Det danske faget "Kristendoms-kunnskap" er obligatorisk, men med en lite benyttet fritaksmulighet uten tilbud om alternativ undervisning. Faget er utelatt i syvende og åttende klasse, fordi mange da følger kirkens konfirmasjonsopplæring. Verdigrunnlaget har en klar kristen betoning: undervisningen skal ta utgangspunkt i kristendommen og legge vekt på kjennskap til bibelske fortellingene, men har også et bredere mål om å forstå allmennmenneskelige spørsmål innenfor både kristendom og andre religioner og livssyn. Formidling av trosopplevelse er sentral i faget med vektlegging av den religiøse dimensjonen og fortellingstradisjonen.

Finland har en annenledes, konfesyonsdelt opplæring. Faget religion

er obligatorisk for de elevene som tilhører et trossamfunn, og det er to alternative varianter: "Evangelisk-luthersk religion" hvor elevene skal lære om ulike religioner og livssyn med vekt på kristendom, og "Ortodox religion" hvor hovedvekten er på ortodoks tro og tradisjon. Det er full fritaksadgang for de som ikke tilhører noe trossamfunn, og når minst tre elever ønsker fritak skal de få tilbud om livssynskunnskap.

TYSKE VARIANTER

I Tyskland er det ikke ett nasjonalt fag, men store forskjeller mellom delstatene – fra evangelisk og katolsk kristendom til islam og etikk/filosofi. Spesielt delstater i det tidligere Øst-Tyskland har en undervisning uten direkte kristen forankring, som faget "Lebensgestaltung, Ethik und Religionskunde" i Brandenburg. En annen modell, som praktiseres bl.a. i Berlin, er at trossamfunnene selv står for frivillig religionsopplæring i skolen, og undervisningen har ikke status som ordinært skolefag. De fleste delstatene legger likevel kristne verdier og moral til grunn for undervisningen.

Religionsundervisning i egen tro er som regel obligatorisk for elevene. Undervisningen er enten evangelisk, katolsk, jødisk eller islamsk. Fokuset er på trosretningsens lære og selvfor-

ståelse, men faget gir også kunnskap om andre religioner. I det alternative etikkfaget er filosofisk tenkning og menneskesyn sentralt.

FELLES ANDAKT

Ganske så oppsiktsvekkende er det at engelske Harry fortsatt har felles, kristen andakt på skolen hver dag. Men han får slippe hvis han ikke vil; elevene har rett til fritak fra både andakt og religionsundervisningen. Det er ikke noe alternativt undervisningstilbud.

Det er store lokale variasjoner også i England, men da innenfor et felles fag kalt "Religious Education". Undervisningen skal "gjenspeile det faktum at de religiøse tradisjonene i England i all hovedsak er kristne", men faget skal også ta for seg de andre store religionene. Samfunnskunnskap som rettigheter og plikter i et demokrati er også blitt en del av faget i de høyere skoletrinnene. Endringer som dette gjør at den engelske humanistorganisasjonen (BHA) mener faget har forbedret seg: "det har større bredde, er mindre bekjennende og mer opptatt av nåtidens moralspørsmål."

Kilder: St.meld. nr. 32 (2000-2001), NOU 1995:19, www.humanisterna.se og www.humanism.org.uk.

REBELL I KRISTENMANNSLAND

FN-avgjørelsen over KRL-faget har gjort hverdagen lysere for KRL-lærer og humanetiker Marius G. Vik (35). – Nå kan det endelig skje noe, sier han.

Tekst og foto: Knut Jul Meland

Som engasjert humanetiker prøver Marius G. Vik, lærer ved Abildsø Ungdomsskole, å kjempe for de annerledestenkende. Det er ikke alltid like lett når de på den andre siden av bordet heter kristendom, tradisjon og formålsparagrafen.

– Det overordnede spørsmålet fra min side er om vi i det hele tatt skal ha et slikt fag i den norske skole. På kort sikt er man nødt til å ta inn over seg at dette faget ikke er forenende, slik intensjonen var. Samtidig oppfatter jeg faget som svært tendensiøst; Man farer med harelabb over en rekke viktige emner for å gi rom for detaljkunnskaper om kristendommen. Kunnskap om religion er viktig, men slik det blir løst gjennom KRL-faget kan vi bare ikke ha det, sier han.

MINORITETENE LIDER

35-åringen har lang fartstid som medlem i HEF, og han har undervist i grunnskolen i 12 år.

– Det norske skoleverket kan ikke akseptere et fag som bryter med menneskerettighetene. Nå er tiden overmoden for at vi rensker opp i denne tradisjonen med religionsutøvelse i skolen, sier han.

Vik håper at FN-komiteens avgjørelse vil styrke hans argumenter for å skaffe til veie alternative løsninger på utviklingen av høytidsmarkeringer i skolen. Gjentatte ganger har han forsøkt å dra i gang en debatt omkring

– Abildsø Skole, og mange med oss, har ikke et fullverdig alternativ til dem med et annet livssyn enn det kristne.

Lærer Marius G. Vik

problemene forbundet med kirkevisitter i skolens regi.

– Jeg føler at jeg ikke blir hørt og at jeg slåss mot en utdatert tradisjon. Abildsø Skole, og mange med oss, har ikke et fullverdig alternativ til dem med et annet livssyn enn det kristne. Det er vondt å se på når en håndfull elever, fortrinnsvis utlendinger og en og annen humanetiker, sitter og kikker ut av vinduet mens resten av klassen marsjerer til kirka. KRL-faget og den kristne formålsparagrafen er et lysende eksempel på hvordan majoriteten frarøver minoriteten deres rettigheter, sier Vik.

35-åringen synes det kan være vanskelig å undervise i et såpass

Lærer Marius G. Vik hopper bukk over den kristne formålsparagrafen i sine timer.

tendensiøst fag, og det gjøres ikke lettere med bokverk av varierende kvalitet. Ofte bruker han supplerende tekster og kilder til temaene de jobber med.

– Det viktigste jeg kan gjøre som lærer i dette faget er å gi elevene et grunnlag til å ta egne valg i forhold til livssynsspørsmål. Det krever at elevene må være i stand til å tenke kritisk og fritt, og selvfølgelig uten at jeg ”hjelper til med å gi elevene en kristen oppdragelse”, slik det så pent heter. Derfor hopper jeg med største

glede bukk over den kristne formålsparagrafen, sier han.

Dette gjør Vik siden han oppfatter paragrafen som et regelrett brudd på FNs menneskerettighetserklæring.

– Vi synger ikke salmer i mine timer, selv om det fortsatt skjer i andre klasserom. De skal få slippe å få ett livssyn framlagt som bedre enn andre. FN-komiteen har gitt en klar uttalelse, nå må livssynsengasjerte foreldre komme på banen, mens både lærere og skoleledelse må være seg sitt ansvar bevisst slik at faget

utvikles i riktig retning, mener han.

OVERRASKET OVER FN

Rektor ved Abildsø Skole, Bodil Arnestad, satt selv i Utdannings- og forskningsdepartementet da KRL-faget ble revidert i 2002. Hun tar ikke FN-avgjørelsen personlig av den grunn.

– Nei, dette er ikke et nederlag for meg. Jeg forstår uttalelsen til en viss grad. Men jeg ble overrasket over at uttalelsen er så kraftig. Spesielt siden HEF ikke fikk medhold i noen av de

– Jeg ble lei meg da jeg leste uttalelsen fra FN-komiteen. Hvis dette betyr at mange unge aldri får opplæring innenfor religion, er det et stort skritt i feil retning.

Lærer Brit Aamodt Øvensen

norske rettsinstansene, sier rektoren. Hun forteller at hun håper departementet kommer fram til en løsning som gjør at KRL-faget kan bestå uten at det innføres full fritaksrett. Men hun tror ikke det blir lett.

– I min situasjon ser jeg verdien av at elever med forskjellig bakgrunn samles i dette faget. Å sette sammen et fag slik at alle involverte parter blir gjort til lags til enhver tid er en tøff utfordring, men jeg håper jo at det går, sier hun.

Hun forstår ikke Marius G. Viks beskrivelse av skolen som tradisjonsbundet og uvillig til å gå i dialog i livssynsspørsmål.

– Ethvert forslag som er blitt lagt fram er blitt lyttet til, men staben ved skolen er stor. De er ikke meningen at én person skal stå igjen som en vinner eller taper i slike saker. Jo, skolen fornyer seg, men det er gjennom helhetsvurderinger, sier hun.

VANSKELIG Å STÅ FRAM

Ifølge rektoren har ingen elever eller foresatte rettet klager mot skolen i forbindelse med KRL-faget siden hun ble innsatt som rektor januar 2001.

– Hva er grunnen?

– Et barns livssyn må respekteres og behandles varsomt, det er også retningslinjene ved vår skole. Videre representerer bare om lag 20 prosent av elevmassen livssynsminoriteter. Det gjør det muligens vanskelig å stå fram med sitt ønske.

– Er det ikke i så fall skolens ansvar å komme elevene i møte?

– Jo, og det gjør vi også. Eksempelvis har vi markert den muslimske høytiden Id ved skolen.

– Og da ble det lagt opp til at alle elevene skulle delta?

– Nei.

Arnestad poengterer at skolen ikke har mottatt noen instruks om hvordan situasjonen skal håndteres i perioden før departementet avgjør hvordan veien videre blir.

– Men det er klart vi skal innrette oss når det kommer, sier hun.

FARVEL KRL?

Med FN i ryggen krever HEF gjennom forandringer i KRL-undervisningen. Fri Tanke har møtt to lærere med ulik tilnærming til det omstridte faget.

KRL-FORKJEMPEREN

KRL-lærer Brit Aamodt Øvensen (44) synger gjerne salmer i time-ne. Hun er villig til å slutte med det for å unngå at elevene velger bort faget.

– Jeg ble lei meg da jeg leste uttalelsen fra FN-komiteen. Hvis dette betyr at mange unge aldri får opplæring innenfor religion, er det et stort skritt i feil retning, sier Brit Aamodt Øvensen, som også underviser i det omstridte faget ved Abildsø Ungdomsskole.

ÅPEN FOR ENDRING

Hun håper at resultatet blir at faget revideres slik at alle parter blir fornøyd. Hvis det betyr å kutte ut alle elementer av religionsutøvelse samt en jevnere vektlegging av religionene i undervisningen, mener hun det må til.

– Jeg er villig til å strekke meg langt for at faget skal bestå. Nå er det viktigere enn noen gang at barna som vokser opp har en forståelse for andres livssyn. Vi kan ikke tillate at det sprer seg en kunnskapsløshet rundt et så tungtveiende fagfelt. I tillegg gjør et livssynsmangfold blant elevene at flere synspunkter kommer fram i undervisningen, sier hun.

TUNG BALLAST

Med en kristen bakgrunn og tilhørighet i frikirkemiljøet er hun fullstendig klar over at hun bringer med seg en tung ballast inn i klasserommet.

– Det er ikke dermed sagt at min undervisning bærer preg av forkyn-

Lærer Brit Aamodt Øvensen ser at KRL kan fungere som invitasjon til misjon.

nelse. Om en lærer søker å overbevise elevene om at én religion er den sanne, ser jeg på det som et stort overtramp, spesielt hvis det blir gjort overfor barn og ungdom i grunnskolen. Som lærer har en ikke rett til å bedrive manipulering. Her er vi nødt til å opptre profesjonelt, forteller hun.

Øvensen bekrefter at misjonsbefalingen står sterkt innenfor den kristne tro. Hun tror at mange kristne føler et behov for å formidle kristendommen. Slik sett ser hun muligheten for at KRL-faget kan fungere som en invitasjon overfor lærere som ønsker å gjøre klasserommene til misjonsmarker.

– Det er i så fall misbruk av stil-

lingen som tillitsperson og en fullstendig uakseptabel oppførsel. HEF gjør en god jobb når de belyser slike tilfeller, sier hun.

44-åringen innrømmer at en kristen bakgrunn kan være et problem i en lærerstilling, men mener at det for hennes egen del utgjør en styrke.

– Min spesialkompetanse innenfor bibelkunnskap gjør at jeg kan presentere flere dimensjoner ved kristendommen og dermed gjøre undervisningen mer spennende. Dette har også gitt seg utslag i andre emner. For eksempel innenfor gresk mytologi. Hvis det er misjonering, så er jeg skyldig, men jeg kan ikke skjønne hvordan noen vil oppfatte det slik, sier læreren.

LITEN FORTELLING FRA KRL-HVERDAGEN:

SJOKKARTET MØTE MED KRL-FAGET

Foreldre fikk sjokk da de satte seg inn i hva fagplanene ga læreren frihet til å gjøre.

Det gikk helt fint i førsteklasse. Sønnen hennes hadde en moderat lærer, av den sorten som blir litt flau når det blir for mye Jesus. Men da det kom ny lærer i andreklasse, fikk mora Fri tanke har snakket med sjokk. Den nye læreren trakk – helt i tråd med fagplanen – KRL-faget inn i hele ukeplanen.

– Når bibelske fortellinger var tema i KRL, ble de trukket inn i andre fag også. For eksempel kunne Adam og Eva brukes til å snakke om kropp og menneske. Religiøse takkesanger ble sunget som bordvers. Den religiøse tenkningen gjennomsyret hele undervisningen, forteller hun.

– Sønnen vår kom hjem og følte seg annerledes. Vi hadde så tydelig et annet livssyn enn lære-

ren, og det gjorde inntrykk. Her hjemme har vi snakket om jorda og om evolusjon, og han har sett på tv-programmet Newton og fått med seg mye kunnskap. Så kommer han på skolen og lærer at dette er noe noen <tror>. Det blir satt spørsmålsteget ved det han har lært hjemme.

Foreldrene satte seg ned og leste læreplaner, stortingsmelding og forskrifter.

– Vi ville finne ut hva læreren med loven i hånd kan gjøre – og det er mye! De gir den enkelte lov til å gjøre hva de vil, og vi sitter der og har ikke valg. Vi er tildelt en eneste lærer.

De tok det opp på foreldremøte og med rektor. Rektors holdning var ”jeg hører hva du sier, men vi kan ikke gå inn og styre den enkelte lærer”. På foreldremøtet fikk de ikke gehør. De andre foreldrene mente de overreagerte, og læreren ble veldig lei seg.

– ”Skal ikke sønnen deres få tro hva han vil, da?” var reaksjonen fra de andre foreldrene, som var opp-tatt av å ikke sære læreren.

Moren beskriver henne som en veldig snill og velmenende person. I ettertid synes hun læreren har moderert seg litt etterpå. Spesielt etter at det begynte en muslim i klassen. Men den som forholder seg kritisk blir sett på som raring.

– Slik det er nå tilhører sønnen vår ”annerledeslandet”. Min tolkning er at lærerens personlige livssyn har gitt henne mye, og hun synes det er trist å ikke få formidle dette. Hun er velmenende, men jeg vil ikke at hennes livssyn skal sette premissene for hva min sønn lærer på skolen.

Kirsti Bergh

Moren ønsker å være anonym av hensyn til sin sønn og samarbeidet med skolen.

INNVEDINGER MOT HUMANISMEN

Det eksisterer mange fordommer og vrangforestillinger om det humanistiske livssyn. Mange opplever dette i diskusjoner. Hvordan møte disse innvendingerne på en enkel og forståelig måte? I spalten «Innvendinger mot humanismen» vil vi imøtegå de vanligste og noen mindre vanlige innvendinger mot livssynshumanismen og gi deg argumenter du kan bruke. Er det innvendinger mot humanismen – eller Human-Etisk Forbund – *du* synes vi burde ta for oss? Send epost til: fri.tanke@human.no.

PÅSTAND:

Human-Etisk Forbunds motstand mot KRL-faget bunner i at forbundet ikke vil at barn skal lære noe om religion”

HUMANISTISK SVAR:

”Human-Etisk Forbund er mot at barn skal få undervisning om ulike religioner!” **”Humanister er religionsfiendtlige!”** **”Forbundet vil ikke at barn skal lære hvorfor vi feirer jul og påske!”**

Etter at FNs menneskerettighetskomité fastslo at KRL-faget krenker foreldreretten – og derfor er i strid med Menneskerettighetene – har beskyldningene haglet mot norske humanister generelt og Human-Etisk Forbund (HEF) spesielt. Kritikken bærer preg av at mye prestisje er blitt investert i faget, båret i politiske og pedagogiske miljøer. Den har i stor grad vært slagordspreg, usaklig og kunnskapsløs.

Forbundet har hele tiden gjort det klart at det anser kunnskap om religion og livssyn som tvungende nødvendig i et moderne, pluralistisk samfunn. HEF har derfor uttrykt et klart ønske om et felles, kunnskapsbasert fag, som formidler innsikt i og forståelse av ulike religioner og livssyn. Et slik fag må være livssynsnøytralt, understreker forbundet, men det skal selvfølgelig ikke være verdinøytralt.

Det er ingen tvil om at slik undervisning er viktig. Skal vi kunne leve sammen på tross av religiøse og kulturelle forskjeller, må vi ha kunnskap om hverandres, og våre egne, livssyn og tradisjoner. Det gjelder for humanister og muslimer så vel som for kristne, jøder og buddhister.

Ikke bare er HEF tilhenger av at barn skal få

undervisning om religion; norske humanister har vært blant pådriverne for slik undervisning hertilands. Forbundet var sentralt i arbeidet med utviklingen av det alternative livssynsfaget i skolen, hvor slik undervisning for første gang for alvor ble satt på timeplanen. Og da Borgerlig konfirmasjon ble etablert i 1951, var slik undervisning en del av konfirmasjonsopplæringen.

Men det er forskjell på undervisning *om* og undervisning *i* en religion. Mye av kritikken av KRL-faget bunner i en oppfatning av faget som *forkynnende*. Det er et synspunkt mange foreldre slutter seg til. Det var da også noe av det Norge fikk kritikk for av FN-komiteen: At myndighetene ikke har respekt for at det er foreldrenes synspunkter som må ligge til grunn for en vurdering av hvorvidt faget er forkynnende eller ikke.

Det er da også vanskelig å forstå hvordan det *ikke* skulle være forkynnende, all den tid læreplanen for faget insisterer på at barna skal møte religionen som ”en levende kilde til tro”.

De pedagogiske miljøene som er dominerende i utviklingen av faget insisterer på at faget må ha en opplevelsedimensjon. De hevder det er umulig å gi fullgod undervisning om en religion uten at man inkluderer et innenfraperspektiv, det vil si å gi elevene en opplevelse av hva religionen innebærer, blant annet gjennom deltagelse i ulike rituelle handlinger. Kombinert med den store overvekten av kristendom i faget, er resultatet av dette innen-

fraperspektivet et forkynnende fag.

Aldeles meningsløst blir det når det fra noen hold hevdes at HEFs ønske om et kunnskapsbasert fag i realiteten er en, urimelig, insistering på en ikke-religiøs oppdragelse. Det er selvfølgelig feil. Tvert imot er det et ønske om at foreldrene selv skal få oppdra sine barn i henhold til deres religion eller livssyn uten å bli motarbeidet av skolen.

Det er to veier ut av uføret. Enten kan man åpne for rett til fullt fritak eller man kan gjøre noe med innholdet i faget.

Fullt fritak er ikke uproblematisk. I så fall legges det opp til en stigmatisering av minoritetselver – som må forlate klasserommet når det skal undervises i faget. Hva mer er: Skulle det bli utfallet, må det etableres et alternativt fag som sikrer minoritetselevenenes deres selvfølgelige rett til en god undervisning om temaer som etikk, religion og livssyn.

Alternativet til fullt fritak er å etablere et felles kunnskapsfag – og overlate innenfraperspektivet til det tros- eller livssynssamfunn den enkelte elev tilhører. Et slikt fag må ta hensyn til de krav Menneskerettighetene stiller til et obligatorisk religionsfag: at det er objektivt, pluralistisk og kritisk.

Svaret er skrevet av rådgiver og redaktør Arnfinn Pettersen, Human-Etisk Forbund.

FØRSTE HUMANISTISKE VIGSEL:
GIFT I LINDESNES FYR PÅ
NYTTÅRSAFTEN

Bjørn Anders Hansen og Heidi Feyling ble personlig gift i fjellhallen på Lindesnes fyr.
Foto: privat

Bjørn Anders Hansen og Heidi Feyling ga hverandre sitt ja på selveste nyttårsaften, og var ett av fire par som innledet Human-Etisk Forbunds vigselfest.

– Vi har vært klare lenge, vi, men vi har ventet på Human-Etisk Forbund, fortalte de to i forkant. I etterkant kunne de fortelle at vigselfestseremonien ble akkurat så personlig og stemningsfullt som de hadde håpet på.

Sammen med vigsler Margretha Myren planla de sammen vigselen ned til minste detalj, og hadde langt større innflytelse på seremonien enn par har i Kirke eller på Tinghuset.

I tillegg til Hansen og Feyling var det et annet par i Vest-Agder, et i Aust-Agder og et som ble vigselfest i selveste Humanismens hus i Oslo.

Kirsti Bergh

LEDERKRISE I
FORENINGEN RETTEN
TIL EN VERDIG DØD

Foreningen Retten til en verdig død (tidligere Mitt Livstestament) har problemer med å finne en styreleder etter at Axel Schmidt måtte trekke seg av helsegrunner. Styret fungerer nå uten formell leder.

Valgkomiteens leder Levi Fragell har jobbet med saken i lengre tid, men uten å lykkes.

– Når det gjelder medlemsmassen er foreningen en av de mest ressurssterke jeg noen gang har vært med i, men selve ”saken” er kontroversiell og følsom, slik at man kvier seg for å fronte den i samfunnsdebatten, sier Fragell, som selv har vært medlem av foreningens styre i mange år.

– Selv om flere livssyn er representert i foreningen, møter jeg påfallende mange medlemmer av Human-Etisk Forbund på våre møter, sier Fragell og peker på at kampen for dødshjelp er en av de mest sentrale enkeltsaker i den humanistiske verdensbevegelse, som også har vedtatt flere resolusjoner om retten til en verdig død.

Fragell sier at foreningen – med sine 3000 medlemmer – kan komme til å bli nedlagt hvis lederspørsmålet ikke blir løst.

KRISTENDUMMEN 2004

Hedningsamfunnet har delt ut sin årlige pris ”Kristendommen” for år 2004 til filosof Nina Karin Monsen. Vi lar juryens begrunnelse tale for seg selv:

”I et innlegg i Dagbladet 11. desember støtter hun dem som vil benytte offentlige norske barnehager til kristning av barna. Hun begrunner dette bl.a. med at etter at Ingmar Bergmans kone døde, håper han ”inderlig å treffe sin elskede igjen”. Videre vil kristen formålsparagraf gi barnet ”svar når det blir rammet av eller vitne til ondskap”.

Det siste tyder på at Nina Karin Monsen, som titulert seg ”filosof”, har løst intet mindre enn det ondes problem. Dette problemet har filosofi og teologi slitt med i mer enn to tusen år. Epikur formulerte det slik: ”Er Gud villig til å gripe inn mot det onde, men ikke i stand til det? Da er han ikke allmektig. Er han i stand til det, men ikke villig? Da er han ikke god. Er han både i stand til det og villig? Hvor kommer så det onde fra? Er han verken i stand til det eller villig til det? Hvorfor da kalle ham Gud?”

Mor Monsen har alle svar og mener at motstand mot fortsatt kristen formålsparagraf i norske barnehager er ”ren sinnsforvirring”.

Nina Karin Monsen har lenge vært kandidat til prisen, for eksempel i 2002 da hun erklærte i Vårt Land at en person uten tro ”er ikke frisk”. Etter hennes nye, friske utspill ble det full klaff. Vi gratulerer!”

SPALTEN SOM IKKE SKRIVES
AV LEVI FRAGELL

ASTROLOGI VIRKER!

Det begynner å bli en stund siden stjernetyding ble ansett som en vitenskap. Derfor virket det en smule rart at Tekna (Teknisk-naturvitenskapelig forening), landets største akademikerforening, nylig sto som arrangør av et foredrag om ”Astrologi og lederskap”.

Mange forventer sikkert at vi materialistiske fragellanter skal fordømme slikt. Men nei da. Vi er faktisk enige i Teknas omtale av foredraget, der vi kan lese følgende: ”Ved hjelp av astrologi kan vi finne svar på mange strategiske spørsmål, som for eksempel hvordan bedriften vil utvikle seg fremover i tid.”

For hvis du på ramme alvor bruker astrologi til å ”finne svar på mange strategiske spørsmål” for bedriften din, tror vi at vi kan gi mange svar på hvordan bedriften ”vil utvikle seg fremover i tid”...

BLASFEMIOV NÅ!

I Storbritannia ivres det for å innføre en mye strengere blasfemilov. En som protesterer mot dette er Rowan ”Mr. Bean” Atkinson, som påpeker at å lage det som kanskje er historiens morsomste film, *Life of Brian*, ville vært umulig med en slik blasfemilovgivning.

Denne spalten fnyser av Mr. Beans innvendinger og vil gjerne ha en strengere blasfemilovgivning hertilands. For da kan vi endelig få anmeldt Vålerenga-presten Einar Gelius, som ber til Gud om at VIF skal vinne kamper, og Autofil-programlederen Jan Erik Larssen, som kjører motorsykkel fram til prekestolen.

– Slikt synes selv jeg blir for blasfemisk, sier Harald Fagerhus, leder for Hedningsamfunnet, i en kommentar til Fraggelberget.

OPPDATÉR BIBELEN!

Den Svenska Kyrkans nettsider har en funksjon der du kan sende inn din ”fråga om tro & liv” og få svar fra Kyrkans folk. Vi siterer følgende spørsmål fra Daniel, som vi er usikre på om er en blåøyd ungdom eller en durkdreven rabulist:

”Hej! Varför finns inte möjligheten att lägga in nya religiösa händelser i Bibeln? När man läser den, kan man lätt få ett intryck av att allt som Gud gjorde hände för sisådär 2000 år sedan och att inget händer nu.”

Presten Mia Isaksson försöker, i sitt litt svevende svar, blant annet å hevde at en slik jevnlig påfylling av mirakler ville gjøre Bibelen ”VÄLDIGT tjock!”

Vi støtter forslaget og vil gjerne sitte som observatører når bibelredaktørene skal vurdere ostemørbrødet med Jomfru Maria-bildet.

I Nord-Uganda har en hær av barn drevet 1,4 millioner mennesker på flukt. De har raidet, misbrukt og drept i 18 år i kampen for å styrte presidenten og innføre De ti bud som styresett.

GUDS BARNEHÆR

Geriljaen slakter ned sitt eget folk i nord. Her er veien blodig etter at LRA hakket i hjel 12 sivile.

Av Anne Torhild Nilsen og Rådmund Steinsvåg

UGANDA: FNs visegeneralsekretær, Jan Egeland, har uttalt at krigen i Nord-Uganda er verdens mest underreporterte konflikt. Helt siden president Yoweri Museveni grep makten i 1986, har Lord's Resistance Army (LRA), også kalt Herrens motstandshær, ført sin nådeløse kamp mot landets myndigheter og sin egen befolkning. Dagens tragiske situasjon startet som et folkelig opprør. Soldater fra regimet som var blitt beseiret av president Museveni, flyktet nordover til distriktene dominert av acholifolket. Noen slo seg til ro, andre dro inn i bushen for å starte en ny motstandskamp. Joseph Kony, selvutnevnt profet og leder for LRA, har siden den gang ledet kampen for å gjenreise acholienes makt og ære, med tusenvis av kidnappede barn som soldater. Geriljalederens eneste uttalte mål er å styrte presidenten og styre landet etter De ti bud, men selv

styrer Kony sine små krigere med regler som har lite til felles med de budene han kjemper for å innføre.

Det er de voksnes krig, men i Nord-Uganda er det barna som slåss. Over 85 % av LRA er barn. Alle er bortført mot sin vilje, tatt ut i bushen og tvunget til å bli soldater eller koner til generaler i bushen. Brutale drap, voldtekter og tyveri er en del av hverdagen. Hvor mange barn som er bortført er usikkert, men man anslår at 12 000 barn er kidnappet, bare de to siste årene. Nesten alle familier i Nord-Uganda har minst ett familiemedlem som har vært eller er i LRAs rekke. De fleste har flere.

LIVET I BUSHEN

I den varme solen har en gruppe jenter søkt tilflukt i skyggen av et tre mens de syr og hekler. Flere av dem har spedbarn i armene. De ler, skravler og ammer om hverandre. Det ser idyllisk ut, men treet de sitter under står innenfor høye murer, og barna i armene deres er barn av LRA-of-

fiserer. Vi er på et av de mange rehabiliteringssentrene for barn som har klart å rømme fra LRA. En av jentene under treet er 14 år gamle Akoyo. Hun er tidligere soldat. En svart natt ble hun vekket av geriljasoldater som gav henne beskjed om å kle på seg og komme. Hun ble tatt med til Sudan,

– Ondskapen i denne krigen har skapt et bilde i befolkningen av våre bortførte barn som det er vanskelig å forholde seg til.

Olyet Ayo Ogang, far

hvor geriljaen har sine leirer.

– Jeg fikk militær trening i Sudan. Det var streng disiplin og jeg ble ofte slått. Allerede dagen etter at jeg ble bortført, ble jeg voldtatt. Men jeg ble ikke gitt til en spesiell kommandant

som mange av de andre jentene, sier Akoyo.

Det er litt over to år siden den natten livet hennes ble snudd på hodet. Hun smiler når hun småpludrer med de andre jentene, men når hun snakker om det som hendte, er ansiktet som av stein.

– Jeg var alltid sulten og vi måtte hele tiden holde oss i bevegelse, så ikke regjeringshæren skulle finne oss. I starten måtte jeg gå uten sko. Beina mine verket så jeg nesten ikke klarte å gå, men hvis jeg stoppet, visste jeg at de ville drepe meg. Jeg så det skje med andre barn, sier Akoyo.

Selv har hun drept tre mennesker. Hun forteller det ikke, men det står i papirene hennes. Alle drepte hun med stokker, som hun knuste hodene deres med. To av dem var barn som henne selv. I bushen må du drepe eller bli drept.

BRUTALT

Det vet også Moses. Han er tidligere offiser i den fryktede LRA-geriljaen

Alle foto:
Berserk Productions

MANGE OPPRØR:

Siden uavhengigheten fra Storbritannia i 1962 har Uganda vært herjet av borgerkrig og interne stridigheter. Relativ stabilitet ble først oppnådd etter at nåværende president, Yoweri Museveni, grep makten i 1986. Museveni har siden forsøkt å dempe etnisk uro og forene landet, trass i 14 opprør mot hans regime. Lord's Resistance Army (LRA) er den siste av de store opprørsgruppene som fremdeles forsøker å styrte presidenten.

PÅ VEI MOT FRED:

14. november i fjor kunngjorde president Museveni at en våpenhvileavtale var inngått mellom LRA og regjeringen. Fredsforhandlinger skulle starte. Men våpenhvilen gikk ut nyttårsaften, uten at forhandlingene hadde ført fram. Presidenten har på ny startet en stor militær offensiv mot geriljaen, mens forhandlingene fortsetter. Hvor disse samtalen vil ende er ytterst usikkert.

Lekselesing på et av rehabiliteringssentrene for barn som har klart å rømme fra LRA.

Olyet Ayo Ogang er en av foreldrene som leter etter sine bortførte barn.

Tidligere barnesoldat Moses må lære alt på nytt igjen.

og kom ut av bushen frivillig bare en uke før vi traff ham. Moses er i begynnelsen av 20-årene. Han er stille og beskjeden, øynene er vennlige og triste. Bare de som utmerker seg som ekstremt grusomme har mulighet til å bli offiserer. Derfor er Moses en massemorder, men også et offer for krigens ondskap. Han ble også kidnappet for mange år siden, tvunget til å drepe og indoktrinert med propaganda om at det ikke fantes noen vei tilbake til freden og landsbyen.

Nå er han på mange måter igjen en liten gutt i en ny, ukjent verden. Det samfunnet han forlot er totalt forandret. Alt må læres på nytt, fra nyhetsbildet og politikk til hvem som fremdeles er i live av den nærmeste familie.

– Joseph Kony er en vanlig mann. Han ler mye. Når Den Hellige Ånd ikke snakker til han, er han akkurat som deg og meg, sier Moses og smiler mot oss.

Han kjenner geriljalederen godt. Og han kjenner systemet. Han ram-

ser opp mange av de ulike militære avdelingene og snakker om organiseringen. Vi lar oss forbløffe. En hær av barn så godt organisert at en hel regjeringshær ikke har klart å felle dem på alle disse årene. Til tross for sin høye stilling, vet ikke Moses hvor mange LRA omfatter. Det er det kun de aller øverste som vet, for geriljaen er delt opp i mange avdelinger og undergrupper. Moses sier bare at de fremdeles er mange.

– Når du nettopp er blitt bortført, er livet forferdelig hardt. Du må lide. Du blir banket opp, du får ikke nok mat, du får ikke vasket deg og du får ikke ordentlige klær. Du er heller ikke vant til å gå så langt og fort og bære så tungt i høye temperaturer, så fram til du venner deg til livet i bushen, er det virkelig et hardt liv. Slik var det også for meg. Men gjør du det bra, vil du etter noen måneder bli forfremmet til soldat, og da blir livet bedre. Du får din egen gruppe og ditt eget våpen og kan bevege deg mer fritt. Blir du forfrem-

met til offiser, lever du et normalt liv, veldig likt det som er hjemme. Du får ditt eget hus og egne koner, sier Moses.

– Beina mine verket så jeg nesten ikke klarte å gå, men hvis jeg stoppet, visste jeg at de ville drepe meg.

Akoyo (14), tidligere barnesoldat

Han forteller også om seremoniene i bushen. Om Kony som får beskjeder fra Den Hellige Ånd gjennom drømmene sine og hvordan ordrene i disse drømmene neste dag skrives ned og spres ut til alle de ulike LRA-gruppene. Men nå er hans tid i bushen over, og han vil se framover. Han drømmer om et nytt liv. Om å få en mulighet til å starte om igjen. Men det er

vanskelig. Ressursene er knappe. Organisasjonene prioriterer barn og sivile, derfor kommer de voksne soldatene sist i rekken. Derfor velger enkelte å dra ut i krigen igjen, det gir dem i det minste en mulighet til ikke å sulte.

– Kan jeg få mobilen din? spør Moses da vi går. – Det hadde vært så greit å ringe litt. Svaret blir nei. Vi trenger den selv, dessuten er det utopisk at et hjelpeapparat som ikke engang passer på at de tidligere soldatene har nok mat, kan betale for et telefonabonnement.

TERRORISTER

På kontoret til interesseorganisasjonen "Concerned Parents Association" møter vi Olyet Ayo Ogang. Han er dyrlege, men jobber ikke lenger. Nå er han bare far. Datteren hans ble bortført for åtte år siden, og Olyet jobber daglig med å prøve å få henne og de andre tusener med bortførte barn hjem igjen. Han er nestleder i organisasjonen for

På rehabiliteringssentrene får barn være barn.

VERDENS LENGSTE GISSELDrama:

LRA har aldri vært sterke nok militært til å være en reell trussel mot myndighetene, men presidenten har heller aldri klart å kvitte seg med opprørsgruppen. Få resultater etter en generasjon med krig har fått LRA til å utvikle en særegen strategi. De slakter ned sitt eget folk i nord (Acholi), både som straff for manglende støtte og for å vise verden at myndighetene i hovedstaden Kampala ikke er i stand til å beskytte sin egen befolkning. LRA har spesialisert seg på kidnapping av barn, som senere brukes som soldater eller sexslaver. Barn helt ned i seks års alder bortføres. Mer enn 12 000 barn er bortført bare de siste to årene, langt flere siden konflikten startet. Geriljaen består av rundt 85 % barn, som tvinges til å begå uhyrlige overgrep mot sin vilje. I tillegg flykter 50 000 barn hver natt inn til byer og tettsteder i Nord-Uganda for å unngå å bli bortført fra hjemmene sine om natten.

foreldre med barn i LRAs varetekt. Deres mål er å få en løsning på konflikten uten bruk av militære midler, fordi én rebell drept, er det samme som én sønn eller datter mindre.

– Myndighetene klarer ikke å beskytte barna våre i flyktningeleirene og landsbyene. De blir bortført den ene dagen og regnes plutselig som geriljasoldater den neste. Hvis et barn blir drept av regjeringshæren, blir det regnet som en voksen geriljasoldat. Overlever det, blir det regnet som et lite barn reddet av hæren. Myndighetenes statistikker vinner uansett, sier Olyet.

Seks-sju år gamle døde kroppar kan ligge igjen på slagmarken etter et bomberegner. Mange små kroppar har ligget livløse tilbake på Nord-Ugandas røde jord i årene som har gått. Vi får aldri se dem, men vi kan hver dag lese i avisene om vellykkede militære operasjoner og om antall drepte rebeller.

– Ondskapen i denne krigen har skapt et bilde i befolkningen av våre bortførte barn som det er vanskelig å forholde seg til. Nå kaller vi dem rebeller og terrorister og jubler når

President Museveni startet i 2005 en ny offensiv mot geriljaen.

HJELPEINNSATS:

En rekke hjelpeorganisasjoner er tilstede i Nord-Uganda, blant annet Redd Barna, CARE, UNICEF, World Vision, Avsi. Av de norske er Flyktningerådet tyngst inne og styrer matdistribusjon til over en million mennesker på vegne av FN.

vi dreper dem, sier Olyet.

Regjeringshæren fører krig mot sine egne bortførte barn, og denne krigen føres ikke med silkehansker. Kamphelikopteret skiller ikke mellom små og store fiender.

ET NEGLISJERT FOLK

Metodene og logikken bak geriljaens agenda virker uforståelig sett fra utsiden. Barnehæren kutter ører og lepper av tystere, og armer og bein hugges av tilfeldige ofre. Kvinner og barn drepes og legges i rekker langs veiene for å skape panikk. Leirene plyndres for mat og nye barnesoldater. Eksempelene på overgrep er mange. Men bak volden er kampen for økt makt til Acholifolket. For til tross for at ytterst få kan slutte seg til Konys metoder, har han en viss støtte i befolkningen han angriper. Den store følelsen av neglisjering som preger acholiene i nord er selve kjernen i krigen. Langt færre har høyere utdanning her enn lenger sør. Sykdommene er flere, helsevesenet dårligere, veiene verre og økonomien katastrofal etter snart 20 år med krig. Så lenge menneskene føler seg undertrykt, kan myndighetene aldri vinne en endelig seier.

14. november i fjor kunngjorde president Museveni at en våpenhvileavtale var inngått mellom LRA og

50 000 barn flykter hver natt fra hjemmene sine og inn til "night shelters" for å unngå å bli bortført fra om natten.

regjeringen, og fredsforhandlinger startet. Delegater fra myndighetene møtte kommandanter fra LRA i bushen, og også Norge tok del i forhandlingene. Våpenhvilen ble i noen områder brutt, og avtalen gikk ut nyttårsaften, uten at forhandlingene hadde ført fram. Presidentens talsmann kunngjorde at regjeringen ville starte en ny stor militær offensiv mot LRA og bad dem overgi seg. Imens fortsetter forhandlingene. Også tidligere har partene snakket sammen, og freden har vært innen rekkevidde. Men alltid har krigen blusset opp på ny. Hvor de samtalen som foregår nå vil ende er vanskelig å spå. Men det er lov å håpe, for hvis verken presidenten eller geriljalederen vil svelge sin stolthet og legge ned våpnene, er det barna som må fortsette å lide.

GLEMT AV VERDEN:

Omfanget av overgrepene i Nord-Uganda er like stort som den mer medieeksponerte situasjonen i Darfur, Vest-Sudan. Rundt 1,5 millioner mennesker er drevet på flukt i sitt eget land som følge av krigen. De lever i flyktningeleirer i ulike deler av Nord-Uganda, i områdene Pader, Kitgum, Gulu og Lira. Antall drepte kan ingen oppgi med sikkerhet. Myndighetene gjør det de kan for å beholde krigen som et internt anliggende. De forsøker å kontrollere mediene og driver bevisst desinformasjon overfor egne og utenlandske journalister.

VÅR MANN I BELGIA

Lars Petter Helgestad vil styrke det humanistiske ungdomsarbeidet.

Den internasjonale ungdomsorganisasjonen for humanister er i ferd med å bli voksen. En nordmann er med på laget når IHEYO etablerer sekretariat i Belgia.

Tekst og foto: Knut Jul Meland

20. januar dro Lars-Petter Helgestad (20) til Gent i Belgia på oppdrag fra International Humanist and Ethical Youth Organisation (IHEYO). Her skal han, som den eneste fra Norge, arbeide for å etablere sekretariatet til ungdomsorganisasjonen.

GROVARBEIDER

Hittil har Helgestad fungert som vanlig styremedlem for organisasjonen, men nå bretter han virkelig opp ermene.

– Det blir mye grovarbeid. Først og fremst skal vi bygge organisasjonen slik at vi får et apparat som kan håndtere alle henvendelsene vi får. Slik situasjonen er i dag, er det mye vi ikke rekker over, sier han.

Helgestad forteller at interessen rundt IHEYO er stor. Daglig mottar de invitasjoner til møter rundt om i verden pluss brev fra informasjons-søkende ungdommer.

– Det har vært en stor motivasjon for å utvide organisasjonen. I tillegg ønsker vi å avlaste de tillitsvalgte, samt ta på oss den kjedeligste delen av arbeidet, slik at de som jobber på frivillig basis kan få gjøre det gøyale, sier 20-åringen.

VIL FAVNE OM FLERE

Lokalet som ungdomsorganisasjonen disponerer er tildelt av en flamsk humanistorganisasjon. Helgestad har fått husvære hos en belgier som sitter i styret til IHEYO, Han blir i Belgia til august. Da sluttføres arbeidet for hans del, og det siste året blir å ansette en person som skal overta for ham.

– Det vil bli en utdannet kontorist, men først må vi få maskineriet opp og gå, sier han.

Organisatorisk arbeid er ikke nytt for 20-åringen, som allerede har rukket å sitte i sekretariatet til OD (Operasjon Dagsverk) samt innehatt ledervervet for HEFs lokallag i Eiker kommune i Buskerud.

– Jeg gleder meg til å oppleve samholdet der nede, men ikke minst til å se organisasjonen min vokse seg større og dermed kunne favne om flere unge humanister verden over, sier Helgestad.

HEF LANDSMØTET 2005

Human-Etisk Forbunds landsmøte 2005 gjennomføres på First Hotel Ambassadeur i Drammen 23.-25. september.

Nærmere informasjon i neste nummer av Fri tanke.

Hjelp oss med å bygge skoler i Uganda. Det vil redde liv.

Kan sendes
ufrankert
i Norge.
Flyktninghjelpen
betaler porto.

Flyktninghjelpen
Svarsending 17 11 13/030
0130 Oslo

Send inn denne svarslippen
eller besøk www.nrc.no

- ☐ Jeg ønsker å bli fast giver for verdens mest sårbare mennesker
- ☐ Jeg ønsker mer informasjon om Flyktninghjelpens prosjekter.

Navn: _____

Adresse: _____

Postnr: _____

Poststed: _____

e-post: _____

HUMANN!

FLYKTNINGHJELPEN
NORWEGIAN REFUGEE COUNCIL

BUSH' AMERIKA: PATRIOTISME OG PARANOIA

Nahla Al-Arian kjemper for sin ektemann. Palestinske Sami Al-Arian har i snart to år sittet i varetekt, innesperret på isolat med minimal kontakt med advokat og familie. Etter 9/11 har amerikanske myndigheter ubegrensede muligheter til å holde utlendinger arrestert, og frykten er blitt ett av Bush-administrasjonens mektigste våpen.

Tekst og foto: Line Halvorsen

Innesperret på isolat i Coleman Statsfengsel i Florida, sitter palestinske Sami Al-Arian. I snart to år har han vært i varetekt i avdelingen for maksimum sikkerhet i påvente av en rettsak. Han får sjelden treffe sin advokat, får kun snakke med familien på telefon 15 minutter i uka, og har begrensninger på hvilke matvarer han får lov til å spise. Når de fører ham ut til lufting i ett av døgnets 24 timer er det iført fotlenker og håndjern. Amnesty Internasjonal har klaget på den umenneskelige behandlingen han er utsatt for.

Jeg har lest om Sami Al-Arian i

Patriotloven har gitt etterretningsorganer frie tøyler. Den tillater bruk av hemmelige bevis og varetektsfengsling i ubegrenset tid uten rett til advokat.

avisene i Florida, hørt palestinere i USA snakke om ham og sett ham misbrukt i en valgkampanje mellom to av Floridas senatorkandidater. Ved en tilfeldighet befinner jeg meg i First United Church sine lokaler i Tampa hvor en vakker, middelaldrende muslimsk kvinne ikledd hodetørkle og en lang mørkeblå kappe snakker lavmælt til en liten forsamling kristne mennesker. Det er Nahla Al-Arian, kona til Sami. Hun har i to år kjempet for å få ektemannen frikjent og hans navn renvasket.

– De tar hans uttalelser ut av kontekst og bruker det mot oss, sier Nahla og refererer til FBIs etterforskning. Møtedeltakerne er spente på å høre siste nytt fra Sami i fengsel og mange lurar på hva de kan gjøre for å hjelpe familien. De forteller meg litt om bakgrunnen for oppstyret rundt Sami Al-Arian.

Sami Al-Arian jobbet i mange år som professor i data ved

Universitetet i Sør-Florida. I sitt nærmiljø var han kjent for sitt engasjement i Midtøsten-konflikten og som en fremstående forkjemper av sivile rettigheter. Han har deltatt på møter i Det hvite hus, gitt råd til kongressmedlemmer og møtt både presidentene Bush og Clinton. Han er selv en statsløs palestinere som har tilbrakt hele sitt voksne liv i USA.

Like etter terroraksjonen i New York 11. september 2001 ble Sami Al-Arian invitert til å delta i *O'Reilly Factor*, et politisk debattshow på konservative Fox TV. Denne tv-opptreden ble starten på marerittet for Al-Arian-familien. Foran millioner av tv-seere anklaget programlederen Al-Arian for å ha nære forbindelser med terrorister i utlandet. Årsaken var at en tidligere kollega var blitt leder for den ytterliggående palestinske organisasjonen Islamsk Hellig krig. Al-Arian svarte at da de jobbet sammen ved et senter for Midtøstenstudier i Florida visste han ikke om kollegaens forbindelser til organisasjonen. Dagen etter tv-opptreden krevde opprørte seere "terroristen" Al-Arian fjernet fra sin stilling. Universitetsstyret reagerte med å suspendere Al-Arian. Saken fikk mye oppmerksomhet i media, og akademikere over hele USA raste over universitetets håndtering av saken.

Nahla forteller at ektemannen lenge har vært på det amerikanske overvåkningspolitets liste. I årevis ble telefonen hans avlyttet – uten at han selv noen gang ble anklaget for å ha foretatt seg noe ulovlig. Men en natt i 2003 stormet bevæpnet antiterrorpoliti inn i familiens hjem. Sami ble arrestert og varetektsfengslet, beskyldt for å ha gitt økonomisk og moralsk støtte til Islamsk Hellig Krig.

SIVILE RETTIGHETER I FARE
Terrorhandlingene i New York skremte amerikanerne, og tusenvis av uskyldige muslimer i USA ble umiddelbart arrestert og forhørt. Frykten som spredte seg i befolkningen har vært til den neo-konserva-

Nahla Al-Arian har kjempet i to år for å få sin ektemann Sami Al-Arian frikjent for terror-anklagene.

tive Bush-administrasjonens fordel når det gjelder å oppnå sterkere juridisk kontroll over befolkningen. Under dekke av jakten på terrorister har de gjennomført en rekke lovendringer som har svekket amerikanernes sivile rettigheter. Lovendringene fortsetter å komme til tross for at 9/11-kommisjonen i sin rapport konkluderte med at problemet slett ikke var at overvåkningsstjenesten ikke hadde hatt nok informasjon, men byråkrati og treghet i behandlingen av innsamlet informasjon.

Kun seks uker etter terroraksjonen i New York 11. september 2001 ble Patriotloven, USA Patriot Act (Uniting and Strengthening America by Providing Appropriate Tools Required to Intercept and Obstruct Terrorism), vedtatt i den amerikanske kongressen så og si uten debatt. Mange kongressmedlemmer har i ettertid innrømmet at de ikke leste lovforslaget før de stemte, og dermed ikke skjønnte omfanget av loven før det var for sent. De sier de følte

seg presset av Bush-administrasjonens påstand om at "en stemme mot Patriotloven var en stemme for terrorister".

Patriotloven skulle forsterke myndighetenes makt i jakten på terrorister, men loven har også innskrenket kontrollinstansenes mulighet til å forhindre maktmisbruk. Den har gitt etterretningsorganer frie tøyler når det gjelder hemmelig overvåkning og etterforskning. Den tillater bruk av hemmelige bevis og varetektsfengsling i ubegrenset tid uten rett til advokat. Kritikken mot Patriotloven er økende, både fra liberale og konservative miljøer.

Kort tid etter at Patriotloven ble underskrevet og president George W. Bush erklærte krig mot terror, ble det amerikanske sikkerhetsdepartementet opprettet. Dette er den største statlige reorganiseringen i USA på femti år. Det nye departementet har inkorporert alle USAs sikkerhets- og etterretningsorganer i et departement med 180 000 ansatte.

President Bush har nesten tredoblet budsjettet til sikkerhet på hjemmebane til 18 milliarder dollar årlig. På sine nyopprettede hjemmesider holder sikkerhetsdepartementet nasjonen underrettet om blant annet faren for terrorangrep. Terrorfaren er illustrert ved fargekoder og ligger for tiden på ”gult nivå” – en betydelig risiko for terrorangrep.

Listen over det nye sikkerhetsdepartementets makt er lang. Det kan utføre ransaking uten tillatelse og tvungen vaksinasjon av hele lokalsamfunn, det har opprettet statlig støttede spionprogram for nabolag og en statlig database for innsamlet informasjon om individer.

FRYKT OG PARANOIA

– Muslimene i Tampa vil ikke lenger ha noe med oss å gjøre, forteller Nahla.. Til tross for at hun og mannen i årevis har vært svært aktive og respekterte i lokalmiljøet, har venner og bekjente trukket seg unna. Frykt for å havne på FBIIs liste gjør at få i det muslimske miljøet tør å bli assosiert med familien. Hun har imidlertid funnet støtte hos liberale kristne i kirkesamfunnet First United Church. Men heller ikke her føler alle seg trygge.

–Flere av våre medlemmer tør ikke komme på møter hvor vi tar opp situasjonen til Sami Al-Arian, forteller Melva Underbakke. Hun er medlem i kirken og er en av de som har betydd mye for Nahla og hennes fem barn etter at Sami Al-Arian ble fengslet. For det er ikke lengre bare i den muslimske delen av befolkningen at frykten har begynt å spre seg. På den politiske venstresiden begynner folk å bli redde for både å uttale og involvere seg offentlig i politiske saker av frykt for å havne på overvåk-

Det er ikke lengre bare i den muslimske delen av befolkningen at frykten har begynt å spre seg. På den politiske venstresiden begynner folk å bli redde for både å uttale og involvere seg offentlig.

ningspolitiets liste. Ikke uten grunn. I mai 2002, kom justisminister John Ashcroft med nye retningslinjer som lar FBI overvåke amerikanske individer og organisasjoner ved å infiltrere religiøse og politiske grupper og forsamlinger. I tillegg har Bush-administrasjonen foreslått å opprette et sivilt spionprogram hvor mennesker ”med gode muligheter for å oppdage om noe ikke er som det skal”- kan rekrutteres til å holde et øye med sine medborgere. Med en

Sami Al-Arian var en respektert dataprofessor og engasjert i midtøsten-spørsmålet og sivile rettigheter.

stadig fokus på at ”fienden er iblant oss” og ”fienden er ute etter å ta oss”, pisker det hvite hus opp frykt og paranoia i den amerikanske befolkningen. Samtidig skaper de et klima som gjør det lettere å gjennomføre lover som gir myndighetene enda større makt.

En lekkasje våren 2003 førte til at justisdepartementets hemmelige plan om en oppfølger til Patriotloven kom i offentlighetens søkelys. Utkastet, kalt ”Domestic Security Enhancement Act”, sjokkerte sivile rettighetsgrupper over hele landet. Forslaget ga den utøvende makten rett til å fengsle mistenkte terrorister på ubestemt tid – og uten å måtte oppgi deres navn offentlig. Det gikk så langt som å si at personer som støtter aktiviteter gjennomført av grupper myndighetene definerer som ”terroristorganisasjoner”, kan miste sitt statsborgerskap og risikere landsforvisning. En storstilt mobilisering gjorde at administrasjonens plan aldri dagens lys. Men president Bush har ikke gitt opp sitt ønske om å fornye og utvide Patriotloven, og vi kan vente oss nye forslag i tiden som kommer.

DEPORTERT

Nahla Al-Arian er en av flere tusen som har kjent følgene av Patriotloven på kroppen. Loven tillater ubegrenset fengsling av ikke-amerikanere som står i risiko for å bli deportert av ”nasjonale sikkerhetshensyn”. Det er ikke første gang palestinske Nahla opplever dette marerittet. Hennes bror, Mazeen

Nahla m datter Nahla Al-Arian og hennes datter foran rettsbygningen i Tampa før høringen i Sami Al-Arians sak begynner.

Al-Najjar, satt fengslet uten dom i nesten 4 år etter påstander om forbindelser til terrorister i Midtøsten. Da saken til slutt kom opp, ble han frikjent fordi dommeren mente de hemmelige bevisene mot ham ikke var tilstrekkelige. Noen måneder etterpå ble han deportert fra USA fordi hans visum var gått ut. Nå sitter Sami i samme fengsel, på avdelingen for de verste og mest brutale fangene.

Jeg setter meg i bilen og kjører hjem fra First United Churchs lokaler. Det tar ikke lang tid før paranoide tanker kommer snikende. Kommer min søknad om fornyet oppholdstillatelse i USA til å bli

Foran millioner av tv-seere anklaget programlederen Al-Arian for å ha nære forbindelser med terrorister i utlandet

påvirket av hvem jeg omgås? Jeg har jo selv mange forbindelser til Midtøsten. Hvordan kan jeg vite at ikke noen av de jeg kjenner er involvert i ytterliggående organisasjoner? Kommer noen til å registrere at jeg har vært i kontakt med Nahla Al-Arian? Hva om jeg prøver å få kontakt med Sami? Kan jeg skrive om dette tema uten å frykte følger? Lage en film om det? Skal jeg møte opp på Sami Al-Arians rettshøring?

Noen uker senere står jeg sammen med Nahla Al-Arian uten-

for rettsbygningen i Tampa. Det har vært høring i saken til Sami. Hun hadde håpet å få et glimt av ekte mannen, men han fikk ikke lov til å være tilstede. Al-Arians advokat, Linda Moreno hevder saken er en farse fra ende til annen.

– Hadde det ikke vært for at det hele er så tragisk for de det gjelder, så hadde hele saken vært latterlig, sier hun. Forsvarsteamet har ingen enkel jobb siden mye av bevismateriale FBI bruker mot Al-Arian er foreldet, og andre deler ved en feil har ”forsvunnet”. Et problem for forsvarerne er at de har så dårlig tilgang til sin klient – og i tillegg blir tiltalen mot ham stadig forandret.

– Det er tydelig at i 2005 brukes frykt som et virkemiddel, sier advokat Moreno. Hun refererer til at FBI nylig gjorde filmopptak mens de sprengte en Floridabuss i filler. Opptakene skal brukes til å påvirke juryen i rettssaken mot Sami Al-Arian. Den skal visstnok komme opp våren 2005. Dersom den da ikke enda en gang blir utsatt.

Line Halvorsen er frilansjournalist og filmskaper og har blant annet laget dokumentarfilmen *Et steinkast unna*. Filmen mottok Amanda for beste dokumentar i 2003. For tiden bor hun i Florida, USA. Dette er den første av tre artikler om USA under Bush.

DEN STORE SAMMENSVERGELSEN

Oriana Fallaci:
Fornuftens styrke
Oversatt av Christian Skaug
Gyldendal 2004

Oriana Fallaci (og forlaget) har fått mye pepper for denne utgivelsen, en noe mindre rasende oppfølger til hennes *Sinnet og stoltheten*, boken hun skrev i etter-

kant av 11. september 2001.

Som sist er det sterk kost. Fallaci maler ikke med bred pensel, hun bruker høytrykksspyler. Av og til treffer hun, tidvis bommer hun totalt. Men det er aldri mindre enn spektakulært.

Bokens hovedtese kan kort oppsummeres slik: Islam har fra første stund erklært kristenheten krig. Den muslimske verden har gang på gang forsøkt å innta Europa militært, uten å lykkes annet enn delvis, som i Spania. Dagens muslimske innvandring er en ny og intensjonell del av denne strategien, hvor Europa oversvømmes av muslimer. Innen kort tid vil de, blant annet fordi de får langt flere barn enn befolkningen for øvrig, bli en betydelig maktfaktor. Denne makten vil bli brukt til å bryte ned den moderne, humanistiske kultur som preger dagens Europa.

Bak det hele ser Fallaci ondsinnede muslimske strategier, som har brukt oljen som pressmiddel for å sette sin plan ut i livet. Noe de har lyktes med takket være europeiske

politikeres feighet, ryggsløshet og naivitet. Vi er med andre ord ofre for en stor konspirasjon.

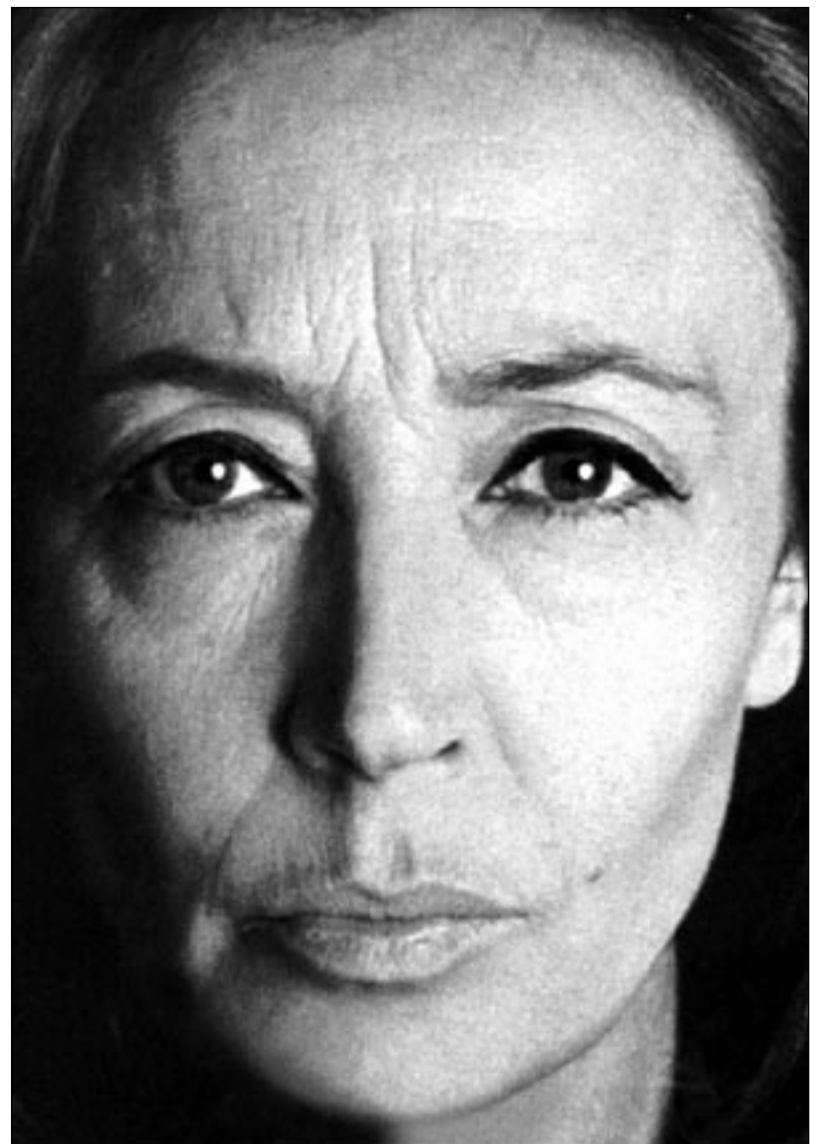
Fallaci går i en rekke av konspirasjonstenkningens feller. Hun forstår alt som skjer som resultat av en bevisst, ondsinnet plan. (Hvilket er noe annet enn å anta at noen har lagt slike planer, det har noen ganske sikkert.) Hun ser meningsfulle sammenhenger overalt, også i det som for andre kan synes tilfeldig. Og alle motargumenter avvises kontant. Hvis da ikke kritikerne beskyldes for å være bevisste eller ubevisste medløpere.

Fornuftens styrke er allikevel usedvanlig fascinerende lesning. Dels fordi Fallaci er en stor skribent (og fordi Christian Skaug har gjort en utmerket jobb med oversettelsen). Dels fordi Fallaci, som konspirasjonsteoretikere flest, har en spennende historie å fortelle.

Og dels fordi hun tidvis har svært skarpe observasjoner og interessante analyser. Som hennes påpekning av det kulturellevistiske viruset som har herjet europeisk offentlighet og som har fått offentlige aktører til nærmest automatisk å gå ut fra at enhver annen kultur må være vår overlegen. En selvmorderisk strategi i møtet med andre kulturer. For før vi overhodet kan gi oss inn i noen form for dialog, må vi vite hvilke verdier vi ikke er villige til å forhandle om.

Men hennes gode poenger drukner i skjellsord og fråde. Fallaci gjør det dessverre så altfor lett å avfeie Fallaci.

Arnfinn Pettersen

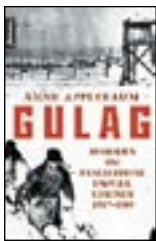
Oriana Fallaci maler med høytrykksspyler.

Foto: Gyldendal

ET PLANLAGT HELVETE

Anne Applebaum
Gulag. Fangeleirene i
Sovjetunionen 1917-1989
Aschehoug 2004

Den amerikanske historikeren Anne Applebaum har produsert en meget omfattende dokumentasjon av det sovjetiske fangeleirsystemet. Hun legger stor vekt på

Gulag-systemets økonomiske betydning, noe som gjør boken til overraskende lesestoff.

De fleste av oss har nok forestilt oss Gulag som konsentrasjonsleire for politisk opposisjonelle. Men ifølge Applebaum ble flertallet av disse henrettet utenfor leirene. Hennes hovedhypotese er at det intensjonelle formålet i tiltagende grad var å

fylle leirene med arbeidskraft.

Således befant Gulag-systemet seg i hjertet av den hardt prøvede sovjetøkonomien. Også leirsystemet måtte tilpasses femårsplanene. Større produksjonskrav krevde større fangekvoter. Det var ikke så viktig hvem de var. "I Gulags oppned-snudde verden var det ikke noe mer sannsynlig at de kriminelle fangene var virkelig kriminelle enn at de politiske fangene skulle være aktive motstandere av regimet," skriver Applebaum.

Det ble tidlig åpenbart for myndighetene at leirene var bortkastede og ulønnsomme. Åpenbart for alle bortsett fra Stalin. Den leirindustrielle kverna malte da også hurtigere i takt med hans mentale forfall. Stalins siste leveår fra 1945-1954 blir omtalt som det leirindustrielle kompleksets høydepunkt. Antallet politiske fanger økte dramatisk. Stalin erklærte at jødene var nasjonalister

og agenter for amerikansk etterretning. Hjemvendte krigsfanger ble ansett som folkefiender.

Med Stalins død var det store sosiale eksperimentet over. Ganske umiddelbart bremsset massearrestasjonene opp. Det sentrale Gulag-systemet forsvant, selv om mange leire eksisterte helt frem til Sovjetunionens sammenbrudd.

Applebaums bok er også et humanistisk dokument. Den forteller oss om et utopisk sosialt eksperiment, preget av total mangel på respekt for menneskeverdet. Enkeltindividet måtte betale en høy pris. Hun beskriver barneleirene i Ukraina, hvor 52 000 barn ble internert og dødeligheten var stor. 12 år gamle barn ble dømt for kontrarevolusjonær virksomhet. Spedbarnsdødeligheten var ekstremt høy i alle andre leire.

Totalt passerte 18 millioner sovjetere gjennom leirene. Ifølge Gulags egne arkiver var tallet på døde i underkant av tre millioner, hvorav de fleste bukket under på grunn av sult, kulde og sykdom. Applebaum tror

tallet er langt høyere. I tillegg kommer et ikke ubetydelig antall fanger i årene før og etter denne perioden og det enorme antall fanger som aldri kom til leirene: fire millioner krigsfanger, hvor tapstallene var usedvanlig høye også etter sovjetisk standard, innsatte i filtreringsleire, forviste og deporterte, henrettede opposisjonelle og forsvunne og ikke minst alle som døde under transport. Tallene forteller heller ingenting om familiene som gikk til grunne i massearrestasjonenes kjølvann: sviktende inntektsgrunnlag når fedrene forsvant, sult og sosial utstøting. Gulag var på mange måter bare en filial av et undertrykkelsesapparat som tok livet av tyve millioner mennesker.

Anne Applebaums bok er et dypdykk ned i den ytterste menneskelige fornedrelse og i et politisk system som for evig og alltid bør dekrediteres den siste rest av ære.

Bård Larsen

En lengre versjon av denne anmeldelsen kommer i Humanist nr. 1/05.

VIKTIGE BAGATELLER

Petter Mejlænder:
Wenche Foss og Arne Næss
Nærkontakt
Kagge Forlag 2004

Petter Mejlænder har utgitt en original bok, en samtale mellom filosofen Arne Næss og skuespilleren Wenche Foss, hvor forfatterens stemme ikke høres, men hvor det ligger både profesjonelt håndverk og skjønn i utvalget av temaer. Temaene er delvis av filosofisk karakter, delvis ren hverdagsproblematikk. I tillegg til de to feirede A klasse-kjendisenes tanker, gir boka innblikk i deres livshistorie så vel som den tilværelse de i dag møter som gamle. Begge har forestillinger om at de kanskje kommer til å leve to år til. Mange lesere vil kjenne seg igjen i bokas refleksjoner om liv og død – og enda mer i de rent hverdagslige spørsmål private samtaler kan preges av. Det faktum at det ofte er såkalte bagateller som drøftes, gjør stoffet desto mer tilgjengelig for leseren. Humanister vil også bli inspirert av at Wenche Foss og Arne Næss tolker hverdagen med utgangspunkt i en

humanistisk livsforståelse. Ingen av dem tror på gud eller noe evig liv og løfter verdier og etiske prinsipper over dogmatikk og trosforestillinger. Ikke minst Wenche Foss tar et kraftig oppgjør med religion og kirke i disse samtalen. At hun håper at Kristelig Folkeparti må avvikles, er et av de poengene media har plukket opp fra boka.

Det er tankevekkende at et rett-skaftet menneske som Wenche Foss likevel kan si følgende: ”Jeg er lite flink til å ta konsekvensen av handlingene mine. For eksempel har jeg ikke meldt meg ut av Statskirken. Jeg bare står der av gammel vane. Og ettersom jeg har bedt Gunnar Stålsett forrette ved bisettelsen min, bør jeg vel bli stående? Det er enkelte ting det er for sent å begynne med nå.” Hvor mange overbeviste humanister tas til slutt til innekst for den kirke de tros- og følelsesmessig har vendt ryggen?

I flere av dialogene fremtrer Arne Næss som et forbilde i inkluderende toleranse, særlig når han omtaler mennesker som har begått moralske og juridiske feil. Dette er inspirerende

lesning. At han samtidig kan avvise homofili som en tillært skavank er overraskende, og mange lesere ville sikkert ha sluppet å lese akkurat disse linjer fra 92-åringen. I dette spørsmål er imidlertid 87-åringen Wenche Foss helt på linje med dagens humanister.

Jeg skulle ønske at temaene hadde vært færre; av og til blir det mer prat enn tanker, men jeg synes likevel at boka Nærkontakt har brakt meg nærmere to av det siste århundres mest markerte norske personligheter.

Levi Fragell

HUMANIST-BOK INN-KJØPT AV KULTURRÅDET

Humanist forlags *Kains barn* av Torkel Brekke er innkjøpt av Kulturrådet. Det innebærer at 1000 eksemplarer av boka – som tar for seg religion og vold – kjøpes inn til landets biblioteket. For 2004 kjøpte Kulturrådet inn ti av 39 påmeldte bøker i innkjøpsordningen for essays.

DET FINNES IKKE MENNESKER – BARE MENN OG KVINNER?

Bjørn Vassnes:
Livets dans
Humanist Forlag 2004

Bjørn Vassnes' hovedbudskap er med hans egne ord: *I både kropp og sinn er vi først og fremst mann og kvinne, tilpasset til å utføre det evolusjonen har utviklet oss for å gjøre: sette barn til verden; våre dypeste lengsler og sterkeste drifter er der for å tjene reproduksjonen, (...) det er genenes måte å få oss til å gjøre jobben vår: føre genene videre i form av levedyktig avkom.* Han formidler med dette det fundamentale sosiobiologiske dogmet.

I motsetning til hva Vassnes hevder, finnes det ikke ett biologisk syn

på menns og kvinners ”biologiske natur”. E.O.Wilson, ”sosiobiologiens far” skrev riktignok: *We used to think that our fate was in the stars. Now we know, in large measure, our fate is in our genes.* Genetiker Richard Lewontin: *We cannot think of any significant human social behavior that is built into our genes in such a way that it cannot be shaped by social conditions.* Vassnes er en trofast formidler av Wilsons syn.

Menns og kvinners ulike situasjoner i steinalderen formet oss også til ulike handlingsmønstre, eller adferd, slår Vassnes fast. Guttene er bråke, aggressive med mindre selvkontroll – jenter har lettere for å kontrollere seg og tilpasse seg andre. Dette skyldes ikke at kulturen lærer jenter og gutter ulike roller, disse forskjellene er til stede lenge før ungene vet hvilket kjønn de selv tilhører, sier han. Vi andre kan innvende at omgivelsene, foreldrene og eventuelle søsken vet utmerket godt hvilket kjønn ungen har, og en smule forskjellsbehandling (statistisk sett) fra dag null kan vel ikke utelukkes? Betydningen av mulig kjønnsrelatert miljømessig påvirkning spiller ingen rolle i Vassnes' framstilling.

Sosiobiologene leter etter kjønnsrelaterte korrelasjoner, og hver gang disse støtter deres ”steinalder-scenarier”, slutter de friskt at det ligger i kjønns spesifikke genetiske tilpasninger. De glemmer den fundamentale vitenskaps-teoretiske sannhet: *korrelasjon er ikke det samme som årsak.* Det Vassnes kaller ”vitenskap”, vil jeg og mange andre biologer med meg,

kalle ”pseudovitenskap”.

For Vassnes er det stort sett medfødte instinkter og tendenser det dreier seg om: *For også vi har instinkter, kanskje flere enn de fleste dyr, fordi vårt sosiale liv er mer komplekst, og vi derfor trenger et større repertoar av responser.* Men intet dyr fødes med så uferdig hjerne og så lite instinktrettet adferd som *Homo sapiens*. Under de første årene dannes det hvert sekund så mye som 30.000 nye synapser under hver cm² hjernebark. Vi bygger altså hjernen mens den påvirknes – og de synapsene som stimuleres beholder vi, de andre går til grunne. Hjernen er ikke ”ferdig” før 16-års-alderen. Dette har sikkert representert et evolusjonært fortrinn i utviklingen av vår art. Læring er så utrolig mye mer effektivt når det gjelder å mestre en kompleks tilværelse enn eventuelle medfødte instinkter.

Vassnes bruker ellers den omstridte hjerneforskeren Simon Baron-Cohen for det han er verdt. Denne mener å ha påvist at han har funnet klare forskjeller på gutters og jenters preferanser – før de er ett døgn gamle. Jenter ser lenger på ansikter, gutter lenger på mekaniske ting, hevder han. Nyfødte starter som kjent så vidt å feste blikket det første døgnet. Boka til Baron-Cohen ”The Essential Difference” har ellers fått en heller lunken mottakelse i vitenskapelige kretser. For Vassnes representerer han en av de store guene.

Vassnes mener vi har fått våre

preferanser fra evolusjonen, de er ’skrevet ned’ i genene. Men denne ultra-darwinismen kritiseres av en rekke framtrepende biologer, så vel genetikere som nevrofysiologer og utviklingsbiologer. Mest kjente er kanskje Richard Lewontin, Steven Jay Gould, Niles Eldredge og Steven Rose, i tillegg til en rekke fremtrepende kvinnelige biologer som Anne Fausto-Sterling, Helen Longino and Evelyn Fox Keller. Ingen av disse helt sentrale kritikere er funnet verdige til å komme til orde i Vassnes' bok.

”(…) som vitenskapsjournalist må jeg forholde meg til hva vitenskapen faktisk vet om et tema, og forsøke å formidle dette så ærlig som mulig”, skriver Vassnes på s. 159. Men han unnlater konsekvent å sitere kritiske biologer, og det er faktisk ekstremt uvitenskapelig. Han virker ellers å forestille seg at hvis noe er ”politisk ukorrekt” øker sjansen for at det er vitenskapelig korrekt og vise versa.

Interaksjon mellom arv og miljø i utviklingen av vår utrolig komplekse hjerne, der ingen kan utnytte det fulle potensial (sitat Prof. Per Andersen) gjør at vi neppe noen gang kan få vite i hvilken grad vår adferd skyldes medfødte egenskaper (i form av gener) eller påvirkning fra våre omgivelser. Verken ultra-darwinistiske eller ”ultra-kulturalistiske” doktriner er vitenskapelig bevist. Jeg hevder at *vi kan ikke vite* (i vitenskapelig forstand). Vassnes *vet* og kolporterer kritikkøst pseudovitenskap.

Inger Nordal

SYNDEN OG KATASTROFENE

Var det Guds vrede? Naturkrefter hinsides godt og ondt? Eller menneskenes dårlige innvirkning på planeten? Vår fortolkning av naturkatastrofer har endret seg gjennom tidene.

Av Kristin Grønli Straumsheim

Sosiologen Lowell Juilliard Carr påpekte på 1930-tallet at stormer, jordskjelv eller kjempebølger ikke alltid er katastrofer. En ekstrem hendelse i naturen er ikke katastrofal før en sårbar gruppe mennesker blir utsatt for den.

Andre juledag 2004 skalv havbunnen utenfor Sumatra så vannet reiste seg i en dødelig tsunami som nådeløst skyllet over kystlinjene i Sørøst-Asia. Jordskjelvet målte ni på Richters skala, og er blant de kraftigste som noensinne er registrert. Landene rundt Det indiske hav har opplevd katastrofale konsekvenser. Dødstallene er nå oppe i 280 000.

Etter tsunamien i Sørøst-Asia har mange – inkludert erkebiskopen av Canterbury – stilt seg det gamle spørsmålet: «Hvor var Gud?» Andre har tatt det som et tegn på at enden er nær – igjen. Noen har forsøkt å legge ny mening i katastrofen, ved å påstå at menneskenes innvirkning på miljøet kan ha forårsaket jordskjelvet og tsunamien.

Hvordan forholder vi oss naturkatastrofer? En liten titt bakover i historien kan fortelle at det selvfølgelig avhenger av tidsalderens dominerende oppfatninger.

– DET VAR EN STRAFF

Undertegnede slappet av på pub med en øl for et par uker siden, og konverserte høflig med en middelaldrende herre på nabobordet. Han virket hyggelig – inntil katastrofen i Sørøst-Asia dukket opp som samtaletema.

– Det var en straff. Vi vet jo alle hva som foregikk der nede, sa han.

I dag vet vi at det er bevegelser i jordskorpa som skaper jordskjelv. Jordskorpa er en mosaikk av mange tynne plater som beveger seg sakte i

forskjellige retninger oppå mantelen i jordas indre. Skjelvene er stort sett konsentrert i smale belter som faller sammen med grensene mellom jordskorpeplatene. I de samme områdene finner vi vulkaner og fjellkjeder.

Idéen om at jordas overflate er i bevegelse fikk ikke skikkelig feste før på 1960-tallet, men har bokstavelig talt ført til en grunnleggende endring i måten vi ser verden på. Så nær som alle geologiske prosesser er enten direkte eller indirekte påvirket av platetektonikk. Teorien om de tektoniske platene har vært like viktig for geologien som oppdagelsen av atomet for fysikken og evolusjonsteorien for biologien.

LISBOA 1755

På allehelgensdag i 1755 ble Lisboa lagt i grus av et jordskjelv og en etterfølgende tsunami som kan ha drept opp mot 100 000 mennesker. Katastrofen inspirerte forfatteren og filosofen Voltaire – en ivrig forkjemper for fornuften og opplysningen – til å skrive «Candide», hvor han gjorde narr av det ortodokse og det religiøse.

Voltaire ble i fyr og flamme over at religiøse ledere mente skjelvet representerte Guds vrede mot syndefulle Lisboa. Antydningen var moralsk uakseptabel. Den la skylda for katastrofen på ofrene. Boka utløste en stor filosofisk kontrovers.

Jordskjelvet i Lisboa for 250 år siden var starten på den moderne responsen på naturkatastrofer – fra vitenskapen, filosofien og fra staten. Den gangen var ikke styresmaktene klare til å ta ansvar for resultatet av naturkatastrofen. Selv i dag blir katastrofer pådyttet skjult mening.

MENNESKESKAPT?

Ifølge katastrofeforskeren Enrico Quarantelli, har ideene om katastrofene gått gjennom tre viktige

faser. Tradisjonelt ble katastrofene forklart med det «overnaturlige» og karakterisert som Guds handlinger. Opplysningstida førte til et skifte i måten samfunnet så katastrofer på. Vitenskapen trådte frem som den nye kilden til kunnskap, og katastrofene ble i økende grad sett som naturlige hendelser.

Den siste tida har dette synet blitt erstattet av ideen om at katastrofene er et direkte resultat av menneskenes egne handlinger. Vi ser oss selv nesten som et ondt virus som ødelegger en uskyldig jord.

«Asia-katastrofen: – var den menneskeskapt?» var overskriften på en kronikk på nettstedet Klima

Jordskjelvet i Lisboa for 250 år siden var starten på den moderne responsen på naturkatastrofer – fra vitenskapen, filosofien og fra staten.

Nytt. Nettstedet er drevet av den selverklærte «verdens første klimaflyktning», Terje Dahl, som også har skrevet kronikken og figurert i klimadebatt på NRK.

Ifølge Dahl kan vi ikke se bort fra muligheten for at jordskjelvet hadde en sammenheng med at vår klode har kommet i ubalanse på grunn av den globale oppvarmingen? At jordskjelvet i havet ved Indonesia var et direkte resultat av vårt uhemmete forbruk av fossile brennstoff? At Norge gjennom å være verdens neste største oljeeksportør faktisk har medansvar for at også disse menneskene døde?»

Dette bør vi kanskje ta like seriøst som ideen som dukket opp på nettet om at Osama Bin Laden har en jordskjelvmaskin..?

Religiøse ledere mente det var Guds vrede mot syndefulle Lisboa da jordskjelv og tsunami rammet i 1755. Oljemaleri fra 1760. Foto: National Information Service for Earthquake Engineering, University of California, Berkeley

REDDET AV SKOLEPROSJEKT

I en tid hvor vi synes å være besatt av apokalyptiske klimaendringer og miljøkatastrofer, kan det kanskje lønne seg å ta en titt tilbake i historien – for å få bedre øye på hvorfor vi reagerer som vi gjør.

Det er ikke lett å si hvor mange som ser katastrofen i Sørøst-Asia som en straff fra Gud, eller som en straff fra selveste Moder jord fordi vi har behandlet henne dårlig. Ingen av oppfatningene kunne imidlertid bidratt til å redde flere liv.

En 10 år gammel britisk jente ved navn Tilly Smith reddet derimot 100 turister på stranda i Phuket i Thailand. Hun observerte strandkanten og resonnerte seg frem til at en kjempebølge var på vei. Hun hadde nemlig lært om fenomenet noen få uker tidligere i et skoleprosjekt. Smith observerte bobler i strandkanten og så at vannet trakk seg plutselig tilbake så fisken lå sprellende igjen på stranda.

Tiåringen visste at vannet kunne oppføre seg sånn rundt 10 minutter før en tsunami treffer land – og hun brukte kunnskapen. Ut fra det vi vet om jordskjelv og tsunamier i dag, mener mange at kjempebølgen burde vært varslet. Med mer enn 10 000 seismologiske stasjoner utplassert globalt visste man at et megaskjelv hadde funnet sted i havet vest for Sumatra etter fem-ti minutter. Advarslene om at en kjempebølge kunne være på vei nådde ikke fram fordi det ikke fantes noe system for varsling av tsunamier i Det indiske hav.

FN lover nå at et system for tsunamivarsling skal være på plass i Det indiske hav neste år. Innen 2007 skal et globalt system være klart. Kanskje kan kunnskap begrense katastrofen neste gang.

LES DEN GRIPENDE HISTORIEN FRA IRAN!

Azar Nafisi: *Å lese Lolita i Teheran*
Om kjærlighet, bøker og revolusjon

”En av de viktigste politiske bøkene utgitt på norsk i år!”
Espen Stueland, Klassekampen

”Engasjerende og originalt fra Iran! Med et fengende språk, vellykket page-turner-struktur og en fortellerstemme som veksler mellom utlevering og distansert refleksjon erstatter hun sjablongene med ansikter og historier. Bak det overflatiske politiske virkelighetsbildet av Iran finnes privatliv, fantasi, drømmer og enkeltskjebner. Nafisi viser hva som står på spill når demokrati og frihet ofres på revolusjonens og religionens alter.”
Hanne Andrea Kraugerud, Dagsavisen

”En vidunderlig og opprørende bok... Den er også en hyldest til litteraturen som bevisstgjører, og i dét (...) ligger det en sprudlende glede, romanen er full av nettopp yr glede. Nafisi må være en vidunderlig lærer...”
Knut Ødegård, Aftenposten

INNBUNDET, 400 SIDER
PRIS: 298,- HEF-PRIS: 224,-

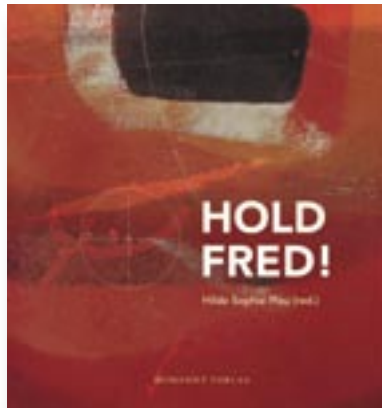
KONTROVERSIELT OM KJØNN

Bjørn Vassnes
Livets dans
Om kjønn, krig og kjærlighet

Betydningen av kjønn kommer vi ikke utenom hvis vi skal forstå oss selv. Nyere forskning innen biologi og psykologi viser at svært mye av hvordan vi mennesker tenker og handler har sin årsak i det grunnleggende spillet mellom kjønnene. Et spill som begynte for millioner av år siden og som vi aldri blir ferdige med.

HEFTET, 164 SIDER
PRIS: 248,- HEF-PRIS: 186,-

VÅRENS GAVEBOK

Hilde Sophie Plau (red.)
HOLD FRED!

Nydelig gavebok om krig og fred, med tekster, sitater, dikt og tegninger av kjente forfattere.

INNB. 193 SIDER
ILLUSTRERT
PRIS 198,- HEF-PRIS: 149,-

Bestill på kupongen under, på e-post til forlag@human.no, på www.humanistforlag.no eller på fax: 23 15 60 21. Porto kommer i tillegg.

BESTILLINGSKUPONG:

Azar Nafisi: *Å lese Lolita i Teheran*
Bjørn Vassnes: *Livets dans*
Hilde Sophie Plau (red.): *HOLD FRED*

KR 224,- ☐
KR 186,- ☐
KR 149,- ☐

Navn:
Adresse:
Postnr./sted:
E-post:

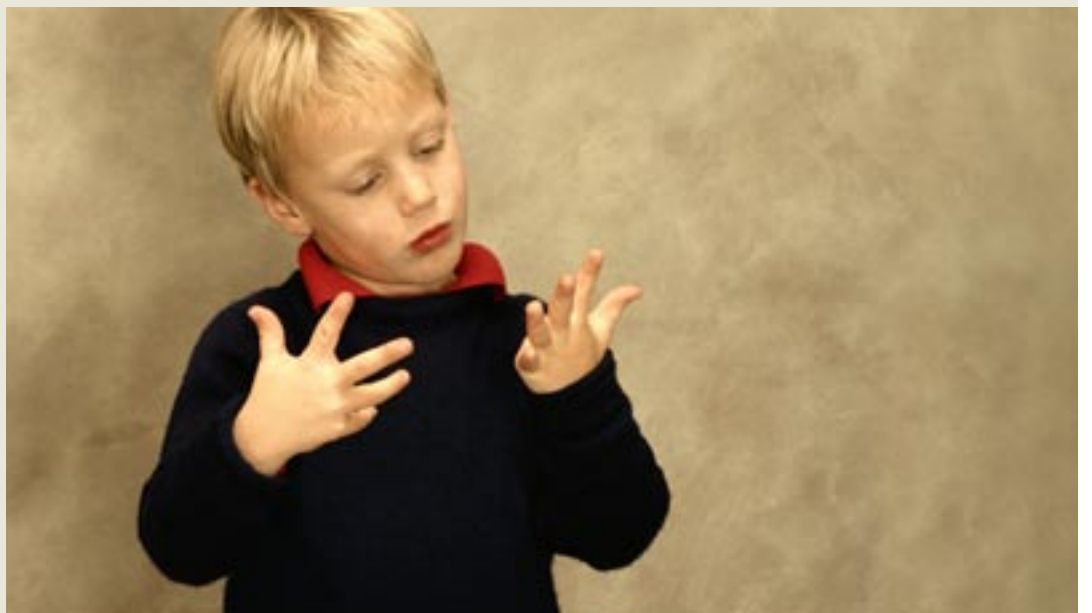
Underskrift:.....

Kan sendes
ufrankert i
Norge.
Adressaten
betaler
porto.

Svarsending
Avtale nr.: 140 112/141

Humanist forlag AS
St. Olavs plass bedriftssenter
0130 Oslo

► KRONIKK

RELIGION OG
OPPDRAGELSE

Religionens betydning i oppdragelsen er et stadig tilbakevendende tema i den offentlige debatt. Det er særlig religionens plass i våre felles oppdragende institusjoner som skaper strid. Hva består en religiøs oppdragelse i? Og hvem skal ha ansvar for hva?

Av Hans Christian Nes,
skolekonsulent i Human-Etisk Forbund

Erfaringer og opplevelser:Innenfor religionspedagogikken finnes det ulike modeller for tilnærming til religion. I det gamle kristendomsfaget var religionsundervisningen (eller kristendomsundervisningen som det jo i realiteten var!) i stor grad knyttet til kirkens dåpsopplæring. Derfor var opplæring i kristendom et hovedanliggende, også for skolens undervisning. Utgangspunktet for en slik tilnærming er at reli-

Argumentet er at dersom barna ikke møter religionen fra innsiden, vil de heller ikke utvikle religiøs tro. Det er mulig de har rett i det, men så er det da heller ikke statens oppgave å forme barnas religiøse tro.

giøsitet hos barn er noe som må læres, og at religionene har en praksis som må erfares. Derfor må barna få møte religionen i sin totalitet. Det krever igjen at de må utsettes for en rekke stimuli på det religiøse området for selv å utvikle religiøs tro. *Erfaringer og opplevelser* er av den grunn helt essensielt.

Deltakelse i gudstjenester, utenat læring av sanger, salmer, og bønner er viktige for å oppleve religionen. Gjennom slike læringsaktiviteter bringes barna på innsiden, noe som er en forutsetning for et ekte møte med religionen. I tillegg er fortellinger sentrale for at barna skal lære *av* religionen. Fordi religion ses på som en gave til barna, er den noe de skal lære *av* mer enn lære *om*. Barna skal både knytte emosjonelle bånd til religionen, og lære å se verden gjennom dens "briller". Ambisjonen er at barna internaliserer religionens virkelighetsforståelse, og gjør den til sin. Denne modellen er utvilsomt inspirert av teologi som fag.

Antropologiske perspektiv: En annen modell er *den antropologiske*. Barna skal lære å forstå

Er det riktig at elevene skal møte religionen i sin totalitet og knytte emosjonelle bånd til den i skolen? Illustrasjonsfoto.

religion gjennom å studere religiøs praksis, men uten å selv delta. Ved å møte barn fra ulike religioner gjennom lærebøker, videoer og annet læringsmateriell, skal barna få et bedre inntrykk av hvordan den religiøse praksis påvirker andre barns hverdagsliv. Innenfraperspektivet består her i å identifisere seg med barn fra ulike religioner, men uten å selv delta. Barna er antropologer i den forstand at de skal lære om religionens betydning for det levde liv, og ikke bare lære om religion gjennom generelle presentasjoner. Denne tilnærmingen henter inspirasjon fra antropologien.

Historisk tilnærming: En tredje modell er *den historiske/systematiske* tilnærmingen. Denne er nært knyttet til religionshistorie og religionsvitenskap som fag. Startpunktet for undervisningen er de ulike tradisjoners begynnelse, og det historiske forløpet står sentralt. Hver tradisjon presenteres i stor grad for seg, men man følger de ulike splittelser som skjer. Både utbredelse, skrifter, lære og kult står sentralt i undervisningen.

Religionsfenomenologi: En fjerde modell er *den religionsfenomenologiske tilnærmingen* som har ulike religiøse fenomener som sitt studieobjekt. Man studerer og sammenligner f.eks skapelsesmyter og mystikk innenfor ulike tradisjoner.

KRL faget: I dagens norske skole er KRL faget (Kristendom,- Religion og Livssyn) inspirert av alle perspektivene, men særlig det opplevelsesbaserte er fremtredende i barneskolen (1.-7. klasse). Det er en viktig grunn til at FNs komité for overvåking av menneskerettighetene konkluderte med at fravær av retten til fullt fritak er i strid med foreldreretten. De kritiserer særlig sammenblandingen av religionsutøvelse/religiøs praksis og religionskunnskap i et obligatorisk religionsfag. Human-Etisk Forbund (HEF) har helt fra faget ble lansert hevdet at kombinasjonen av opplevelsespedagogikk med den urimelig store innholdsmessige skjevfordelingen i faget, er uholdbar. Der har vi nå fått støtte fra de fremste eksperter på området.

Staten (ved Utdanningsdepartementet) har ikke signalisert hva som skal gjøres med KRL. Fra HEF sin side er kravene klare: Vi mener at alle barn og unge har rett til å lære *om* ulike religioner og livssyn. Det har vi bidratt til gjennom borgerlig konfirmasjon helt siden 1951, og i livssynsfaget fra 1974 til det ble fjernet i

1997. Imidlertid må den norske stat tilfredsstillende krav FN pålegger oss, og som er i tråd med religionsfriheten. I undervisningssammenheng innebærer det at idealene *objektivitet* og *pluralisme* skal *etterstrebes* i et obligatorisk livssynsfag.

Et slikt fag vil særlig hente elementer fra det antropologiske og det fenomenologiske perspektiv i barneskolen. I kombinasjon med filosofiske samtaler vil en slik undervisning både

Fordi religion ses på som en gave til barna, er den noe de skal lære av mer enn lære om. Barna skal både knytte emosjonelle bånd til religionen, og lære å se verden gjennom dens "briller"

ta utgangspunkt i barnas hverdagserfaringer, og knytte bånd mellom deres erfaringer/ tanker og de ulike tradisjonenes forklaringer på store spørsmål. Oppover i alderstrinnene bør undervisningen hente inn flere elementer fra den historiske og systematiske tilnærmingen. Hovedpoenget må være at elevene i løpet av grunnskolen både får møte de ulike livssyn på en likeverdig måte, og anledning til å reflektere over livets store spørsmål.

Fra en del kristne miljøer hevdes det at en slik religionsundervisning er det samme som oppdragelse *fri fra* religion, og at det er like uholdbart som oppdragelse *i* en religion. Argumentet er at dersom barna ikke møter religionen fra innsiden, vil de heller ikke utvikle religiøs tro. Det er mulig de har rett i det, men så er det da heller ikke statens oppgave å forme barnas religiøse tro (eller å bygge opp en barnetro!). Det er en oppgave som tilhører foreldrene, og en raus norsk stat har nå bevilget betydelige midler til trosopplæring i kirkens regi. Foreldre som ønsker hjelp til religiøs oppdragelse får med andre ord mye drahjelp fra staten, noe som ikke er tilfelle i en rekke andre land.

Den kritiske uttalelsen fra FN er en gylden anledning til å skape et nytt felles livssynsfag som kan favne alle barn. Vi får håpe at Utdanningsminister Kristin Clemet har mot nok til å invitere til en grundig og inkluderende prosess for å utvikle et ekte fellesfag. Kanskje har hun også fantasi nok til å hente faglig inspirasjon fra andre miljøer enn de teologiske!

HUMANETIKERE OG KRISTNE VERDIER:
KVALMENDE FELLESSKAP

Det har vært beleilig for HEF de se- neste år å kunne gå i flerspann med alle de trossamfunn i Norge som ikke tilhører Statskirken. Norge er tilsynelatende blitt et flerreligiøst samfunn, der mange minoriteter skal tilgodeses i verdidebatten. Også de sekulære skal få sitt. Dette utnyt- ter HEF rått, etter at de for noen år siden oppdaget at ikke-troende jo var i samme bås som alle ikke- kristne trossamfunn i kampen mot statskirke, kristne formålsparagrafer og desslike. Hva skulle HEF gjort uten disse kampfeller? Med klamme omfavnelser går HEF i ledtog med de mest besynderlige og undertryk- kende religiøse samfunn, alt i den gode saks tjeneste. Som HEF-med- lem synes jeg dette er kvalmende. Gule gjør seg selv og HEF til latter der han står arm i arm med ledere for de mest bisarre trossamfunn – f.eks. Ba’hai-bevegelsen.

I Norge i dag er 86 % av befolk- ningen medlem av det *trossamfunn* som heter Den Norske Kirke. Dette er et faktum som det er smertefullt for oss å forholde oss til. Til tross for mye kunnskap og informasjon om muligheten til å melde seg ut av Statskirken, har bare en minoritet gjort det. Det nytter ikke for HEFs ledelse å si at ”nær en femtedel av folket hevder å stå nærmest det hu-

manistiske livssyn”, når majoriteten av disse antatte HEF-sympatisører velger å være medlem av Den Norske Kirke. Med en slik overveldende menighet som basis kan politikerne med full rett hevde at kristne for- målsparagrafer må opprettholdes, både i barnehager og skoler. Slik blir det kontinuitet med det religiøse dåpsløftet som en stor majoritet av nybakte foreldre (ca. 80 %) fortsatt velger å avgi i sin kirke. Hadde folk ønsket å eksponere et annet livssyn, hadde de meldt seg ut av Kirken. Det er galt og villedende å påstå at folk fortsatt er medlem fordi de er så pas- sive og likegyldige eller fordi de ikke vet at og hvordan de kan melde seg ut. Med 86 % oppslutning i folket kan de som styrer denne lutherske menigheten gjøre hva de vil, i trygg forvisning om at de har en overvel- dende majoritet av folket bak seg. Alle – også HEF - må ta den store medlemstilslutningen til Den Norske Kirke for ”face value”.

HEFs lefling med ikke-kristne trossamfunn må få en bred debatt på neste landsmøte. Skal vi virkelig ofre alle prinsipper og rasjonell tenkning ved å gå i kompaniskap med slike religiøse bevegelser, bare fordi vi har en felles fiende?

Leif Osvold

ken, en straffemetode som ble brukt i tidligere tider. Og noe om at de som ikke var døpt måtte gravlegges utenfor kirkegården. Kristendomsopplæringen var noe av det viktigste i skolen, å pugge nynor- ske salmevers var en del av det.

Presten, lensmannen, doktoren og læreren hadde makt og myndighet i bygda. Blant de velstående i sam- funnet var ikke arrangerte ekteskap uvanlig. Kvinnene var vel annen- rangs mennesker på mange måter. Gravide tjenestejenter som bonden besvangret mistet jobb og husvære og ble sendt bort i all hemmelighet. Unge kvinner skulle ikke ha utdan- nelse, de skulle bare få seg en mann og være slave og fødemaskin for han. ”Gamle frøkner” var lite verdsatt. Myndighetene tok barna fra tatere og andre fattigfolk og plasserte dem på barnehem, hvor de ofte opplevde å ha kommet til helvete. Det var nok en utbredt oppfatning den gang at barn skulle tuktes, særlig hos kristne og pedofile.

I dag kan vi gråte over dette! Livssyn har sitt utgangspunkt i et eventyr, som mennesker velger å tro på, men å forkynne det som en sannhet for andre mennesker er et drøyt stykke. Hvordan kan så mange kristne være så fordømmende når de skal elske sin neste som seg selv? Jeg fatter det ikke!

Rigmor Thorstensen

DEBATTINNLEGG TIL FRI TANKE BØR VÆRE KORTE (2000 TEGN INKLUDERT MELLOMROM – CA. ÉN MASKINSKREVET A4-SIDE). REDAKSJONEN FORBEHOLDER SEG RETTEN TIL Å FORKORTE INNLEGG.

FRIST FOR Å KOMME MED I NESTE NUMMER: 18. MARS 2005.

SVAR TIL AUDUN TOLLESHAUG:
DET FINNES KUN ÉN KRYSTALL-
NATT

I det siste nummeret av Fri Tanke påstår Audun Tolleshaug at Nazi- Tysklands største ofre, jødene, i dag selv er blitt overgripere. Hun mener at det praktiseres en form for speil- vendt antisemittisme i Israel rettet mot araberne. Dessverre er ikke dette første gang jeg hører/ leser at jøder blir sammenlignet med nazis- ter.

I datidens Tyskland, så vel som i andre europeiske land for den saks skyld, var jøder en assimilert gruppe. Noen forskere mener til og med at jøden var statsborgeren par excellen- ce. Nettopp fordi jøder ikke hadde sin identitet knyttet til et fedreland, la de stor vekt på de nyvunnede politiske rettighetene etter emansi- pasjonen. De var lojale tyske borgere og utgjorde på ingen måte en trussel mot andre borgere eller statsmakten i Tyskland. Det som skjedde den 9. november 1938 da glass ble knust og jøder ble trakassert, var ikke provosert utfra handlinger begått av jøder. Drivkraften var en rent rasis- tisk ideologi som hadde som mål å rense den ariske rasen for ”urene” og ”mindreverdige” elementer.

Relasjonen mellom israelerne, på den ene siden, og palestinerne og araberne på den andre siden er uhy- re kompleks og kan aldri reduseres til en slags omvendt antisemittisme. En reell trussel er hele tiden uttalt og praktisert mot og i Israel. I forsøk på å skyve oppmerksomheten bort

fra mangel på demokrati og de store sosiale og økonomiske problemene reproduserer propagandamaski- nene i de arabiske landene de falske antisemittiske mytene. Som konse- kvens av dette blir jødehatet dyrket som den største dyd i den arabiske verden og de palestinske områdene. (Undertegnede har selv vokst opp i et arabisk naboland.) Midt i denne symbolske volden befinner israelere seg, truet på sin eksistens. Dette må vi ha i bakhodet når vi forsøker å forstå det som skjer i Midtøsten.

Konflikten i Midtøsten har to ho- vedparter, der begge har et stort an- svar for situasjonen. At vold og ter- ror preger mye av historien skyldes ikke bare den ene siden. Okkupasjon og vold må alltid kritiseres av huma- nister. Israelsk maktbruk og til tider overdrevne reaksjoner på palestinsk aggresjon må vi selvfølgelig ta av- stand fra. Samtidig fortjener volds- handlinger begått av palestinere og arabere mot israelere, og til og med mot jøder i andre land, all kritikk.

Å sammenligne israelske aksjoner i dag som hovedsakelig tar sikte på å beskytte israelske borgere - hvilket er enhver stats fremste og viktigste oppgave - med historiens mest bru- tale forbrytelser mot menneskeheten er dypt misvisende og helt uaksep- tabelt. Det sikre er: Med en slik opp- fatning vil vi ikke kunne bidra til å løse denne tragiske konflikten.

Sara Azmeh Rasmussen

DEBATTINNLEGG SENDES: FRI TANKE, P.B. 6744 ST. OLAVS PLASS, 0130 OSLO / FRI.TANKE@HUMAN.NO

DATATRØBBEL SKAPTE
MEDLEMSTRØBBEL

All e-post Human-Etisk Forbunds Medlemsservice mottok i tidsrom- met 22.desember 2004 til 7.januar 2005 er blitt slettet på grunn av datasammenbrudd. Dette innebærer at Medlemsservice har mistet alle adresseendringer, spørsmål om medlemskap, utmeldinger av HEF, samt alle elektroniske innmeldinger i dette tidsrommet. Hvis du tror at det var i dette tidsrommet du sendte melding til oss, ber vi deg om å sende den på nytt. Dersom du har nye adresseendrin- ger eller annet kan det også sendes til: kontingent@human.no eller medlemskontakt@human.no

KRISTEN KULTURARV:
EN HUSKELISTE

I disse dager går noen av våre poli- tikere ut med et forsvar for vår tu- senårige kristne kulturarv. Da lurer jeg på om de mangler kunnskap om vår fortid, for eksempel for 50-60 år siden.

Huskeliste:

Kristne ledere av alle slag lovet alle syndere å brenne i helvete til evig tid.

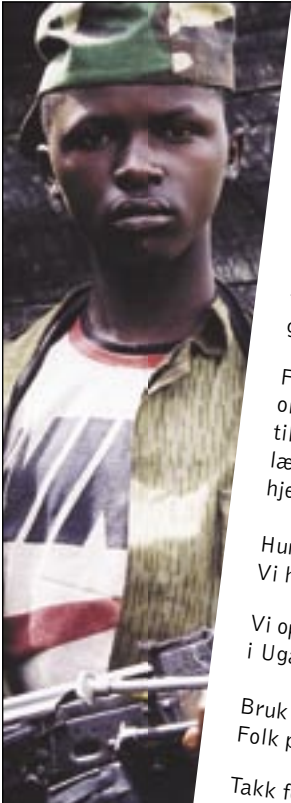
Mange unge kvinner som ble gra- vide ble presset til abort eller et raskt giftemål. Noen ble også sendt bort for å føde i hemmelighet, for deret- ter å adoptere bort barnet. Familiens ære var viktig.

En ugift mor var brennmerket for resten av livet, og barnet hennes var for alltid en lausunge, mange valgte illegal abort eller selvmord.

Presten gikk på hjemmebesøk til de som bodde sammen uten å være gift, med formaninger om å slutte å leve i synd. Presten besøkte også syke/døende mennesker og skremte dem med frelse eller evig fortapelse.

I kirken hadde de mest velstå- ende i bygda sine faste plasser oppe i koret/galleriet. Presten ”jaktet” på bygdefolk som ikke kom til gudstje- nesten hver søndag, med formanin- ger.

Husker også at vi lærte noe om gapestokken på kirkebak-

Humanister bryr seg!

Nesten hver natt bryter rusede opprørssoldater inn i leiren. Hytter og telt blir stukket i brann. Gutter, ned i 8 års alderen, blir kidnappet for å læres opp til å bli kyniske drapsmaskiner. Jenter på samme alder røves som "warbrides".

Dette er hverdagen for 1,6 millioner mennesker i Nord Uganda. De havnet i skuddlinjen mellom opprørsbevegelsen LRA (Lords Resistance Army) og regjeringstroppene. De brøt opp for å redde livet for seg selv og familien. Men terror og undertrykkelse fortsetter. "En av verdens største glemte humanitære katastrofer", sier FNs vise- generalsekretær Jan Egeland.

Flyktningshjelpen (tidligere Flyktningsrådet) er en av de største internasjonale hjelpe- organisasjonene i Nord Uganda. I samarbeid med FN deler Flyktningshjelpen ut mat til over en million flyktninger. Vi rehabiliterer skoler, og gir undervisning til barn og lærere. Vi gir informasjon og juridisk veiledning til flyktninger som ønsker å vende hjem.

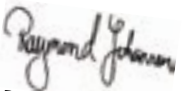
Human-Etisk Forbund har valgt Flyktningshjelpen som sin samarbeidspartner. Vi har sett arbeidet i Uganda på nært hold og vet at det nytter.

Vi oppfordrer alle humanister til å melde som faste givere til Flyktningshjelpens prosjekter i Uganda og 17 andre. Det gjelder livet for 36 millioner mennesker på flukt.

Bruk kupongen til høyre og meld deg som fast giver for verdens mest sårbare mennesker: Folk på flukt fra krig, konflikter og undertrykking.

Takk for hjelpen, hilsen

Lars Gule
Generalsekretær
Human-Etisk Forbund

Raymond Johansen
Generalsekretær
Flyktningshjelpen

Kan sendes
ufrankert
i Norge.
Flyktningshjelpen
betaler porto.

Flyktningshjelpen
Svarsending 17 11 13/030
0130 Oslo

Send inn denne svarslippen
eller besøk www.nrc.no

☐ Jeg ønsker å bli fast giver for verdens mest sårbare mennesker

☐ Jeg ønsker mer informasjon om Flyktningshjelpens prosjekter.

Navn: _____

Adresse: _____

Postnr: _____

Poststed: _____

e-post: _____

HUMANN2

FLYKTNINGHJELPEN
NORWEGIAN REFUGEE COUNCIL

BUTIKK PÅ NETT

Ta i bruk vår nye nettbutikk! Nå kan du både se, lese om og bestille varene våre på internett. Velg mellom: bøker, t-skjorter, bag, ryggsekk, og mye mer! Og husk som medlem får du 25% på full pris bøker!

Følg med på tilbud og nye varer på:
www.human.no/nettbutikk

T-SKJORTE MED LOGO TRYKKET PÅ BRYSTET

Kommer i hvit med grønn og blå logo eller i sort med hvit logo. Skjortene er i 100 % bomull og kommer i str. S – XXL
Pris: 74,-

TOPP MED ¾ ERME OG BRODERT LOGO

Kommer i hvit med grønn og blå logo brodert på brystet eller i sort med hvit logo. Toppen er en damemodell i 95 % bomull og 5 % lycra.
Str. S – L
Pris: 205,-

REFLEKS MED HUMANISTSYMBOL

Alle trenger en refleks i vintermørket! Beskytt deg selv og dem du er glad i.
Prod.nr. 694
Pris: 10,-

NYE VARER I BUTIKKEN!

Navn:

Adresse:

Postnr./sted:

Jeg bestiller herved:

Varebetegnelse/str.:	Best. nr.:	Antall:

Kan sendes
ufrankert
i Norge.
Adressaten
betaler
porto.

Svarsending
Avtale nr: 171 113/002

Human-Etisk Forbund
Pb. 6744 St. Olavs plass
0130 Oslo

HOVEDKONTOR:

St. Olavs gate 27
Postboks 6744 St. Olavs plass
0130 Oslo
Tlf. 23 15 60 00
Faks 23 15 60 01

Faks medlemsregister: 23 15 60 21
human@human.no / www.human.no
Hovedmedlem kr. 300,-
Studenter, pensjonister og
husstandsmedlemmer kr. 50,-

Konto: 0805 2351252
Generalsekretær: Lars Gule

Styreleder: Roar Johnsen (tlf. p: 22 62 44 32)
Nestleder: Jan Tambs-Lyche (tlf. p: 61 18 00 33)

HAR DU BARN UNDER 15 ÅR?

Overføring av offentlig støtte for medlemmers barn under 15 år

Human-Etisk Forbund har rett til offentlig tilskudd for medlemmers barn. Alle medlemmer med barn kan bidra til at forbundet får denne støtten. Du kan bidra ved å fylle ut skjemaet nedenfor og sende det til oss.

Jeg/vi ønsker at den offentlige støtten ("Kirkeskatten") som gjelder barn under 15 år skal tilfalle Human-Etisk Forbund. Barnet/barna er ikke medlem(mer) av Statskirken eller annen støtteberettighet livssynsorganisasjon.

Etternavn:Fornavn:.....

Fødselsdato:.....Postadresse:

Bostedskommune (ifl . folkeregisteret):

Etternavn:Fornavn:.....

Fødselsdato:.....Postadresse:

Bostedskommune (ifl . folkeregisteret):

Foreldre (evt.den som har foreldreretten):

Etternavn:Fornavn:.....

Fødselsdato:.....Postadresse:

Bostedskommune (ifl . folkeregisteret):

Signatur:

Etternavn:Fornavn:.....

Fødselsdato:.....Postadresse:

Bostedskommune (ifl . folkeregisteret):

Signatur:

Dersom du ikke allerede har sendt inn tilsvarende skjema, send det snarest til:
Human-Etisk Forbund, Pb. 6744 St Olavs plass, 0130 Oslo

Fri tanke nr. 4/ 04

FYLKESKONTORER:

- Østfold fylkeslag
brandshaug@human.no
Tlf. 69 31 71 65 Faks 69 31 18 94
(ma-to 10-14)
- Akershus fylkeslag
akershus@human.no
Tlf. 23 15 60 80 Faks 23 15 60 75
(ma-fre 9-16) (sommer 9-15)
- Oslo fylkeslag
oslo@human.no
Tlf. 23 15 60 60 Faks 23 15 60 75
(ma-fre 9-16) (sommer 9-15)
- Hedmark fylkeslag
hefhedma@online.no
Tlf. 62 53 05 22 Faks 62 53 30 68
(ma-to 10.30 - 15.30)
- Oppland fylkeslag
humopp@c2i.net
Tlf./faks 61 17 67 10
(ti og to 10-16)
- Buskerud fylkeslag
hefbusker@human.no
Tlf. 32 89 36 70 Faks 32 89 38 45
(ma 13-19, ti-to 10-15)
- Vestfold fylkeslag
vestfold@human.no
Tlf. 33 31 32 05 Faks 33 35 32 05
(ma-to 9-14)
- Telemark fylkeslag
hef-tele@netcom.no
Tlf. 35 53 13 38 Faks 35 53 13 21
(ti og to 9-14, ons 15-17)
- Aust-Agder fylkeslag
hefaustagder@human.no
Tlf. 37 00 10 06 Faks 37 02 86 40
(ti og to 10-15)
- Vest-Agder fylkeslag
lauritsen@human.no
Tlf. 38 02 33 94 Faks 38 02 77 89
(ti 13-16, ons. 10-15)
- Rogaland fylkeslag
humrog@online.no
Tlf. 51 90 64 50/52 Faks 51 90 64 91
(ma-to 10-15)
- Hordaland fylkeslag
sortvedt@human.no
Tlf. 55 21 41 90 Faks 55 21 41 94
(ma-to 10-14, ti 16-20)
- Sogn og Fjordane fylkeslag
humsogn@human.no
Tlf. 57 67 53 90 Faks 57 72 03 91
(ti og to 9-15)
- Møre og Romsdal fylkeslag
human-er@online.no
Tlf. 71 21 56 05 Faks 71 21 57 76
(ma, ti, fre 9.30-15.30, to 12-17)
- Sør-Trøndelag fylkeslag
stavsoien@human.no
munkeby@human.no
Tlf. 73 80 64 80 Faks 73 80 64 81
(ma-fre 8.30-16)
- Nord-Trøndelag fylkeslag
tangerud@human.no
Tlf. 74 08 88 40 Faks 74 08 88 41
(ma-ons 9-13)
- Nordland fylkeslag
Tlf. 75 54 49 20 Faks 75 54 49 19
(ma, ti, to 9-15, on 9-17)
- Troms fylkeslag
hef.troms@tromso.online.no
Tlf. 77 65 58 19 Faks 77 65 51 56
(ma 10-16, ti 9-15.30)
- Finnmark fylkeslag
lyder@human.no
Tlf. 78 95 36 55 Faks 78 95 36 68
(ti-to 8.30-12)

LIVSSYNSDEBATT I POSTKASSEN

Humanist – for alle med engasjement i livssynsspørsmål

Humanist er et tidsskrift for allmenn livssynsdebatt, med særlig vekt på humanistiske problemstillinger. Temaene varierer fra allmenne filosofiske, livssynsmessige og religionsvitenskapelige problemstillinger til de mer nærgående blikk på humanismen og dens organisering. Engasjerte skribenter presenterer temaer som sjelden får plass i andre norske medier.

Abonnementet koster kr. 200,- for fire nummer.
Tegn abonnement fra nr. 2/2005 nå og få nr. 4/2004 og nr. 1/2005 gratis.

Bestill abonnement på e-post, humanist@human.no, eller bruk kupongen under

☐ Jeg ønsker å abonnere på Humanist, kr. 200,- for fire nummer, fra nr. 2/2005. I tillegg får jeg nr. 4/2004 og nr. 1/2005 fritt tilsendt.

Navn:

Adresse:

Postnr./sted:

e-post:

Underskrift:

Fri Tanke 1/05

Svarsending
Avtale nr: 171 113/002

Humanist
Pb. 6744 St. Olavs plass
0130 Oslo

Kan sendes
ufrankert
i Norge.
Adressaten
betaler
porto.

Verv en venn

Kjenner du noen som vil bli medlem?

Vi vet at mange tusen sympatiserer med Human-Etisk Forbund, vårt arbeid og vårt livssyn selv om de ikke er medlemmer.

Mange av dem er din familie, dine naboer, venner, bekjente eller kolleger.

Vi trenger mennesker som støtter det arbeidet vi gjør – og den beste støtten Human-Etisk Forbund kan få er medlemskap.

Hva gjør Human-Etisk Forbund for sine medlemmer?

- Tilbyr humanistiske seremonier: Borgerlig navnefest, Borgerlig konfirmasjon, Humanistisk vigsel/partnerskap, Borgerlig gravferd
- Arbeider for livssynslikestilling i samfunnet, skoler og barnehager – endring av § 2 i Grunnloven
- Arbeider for å skille kirke og stat
- Arbeider for å fjerne kristne formålsparagrafer i offentlig virksomhet
- Gir medlemmene et forum for humanistisk livssyn
- Fremmer grunnleggende menneskerettigheter
- Arbeider for retten til fullt fritak fra KRL-faget i skolen

Mer informasjon om forbundets virksomhet – og skjema for utmelding av Statskirken samt elektronisk innmeldingskjema i Human-Etisk Forbund finner du på:

www.human.no

Forbundet jobber også med:

- Opplysning om humanisme og livssynsrelaterte spørsmål
- Internasjonale spørsmål – Human-Etisk Forbund er tilsluttet den internasjonale humanistbevegelsen
- Humanitært arbeid – først og fremst gjennom HAMU (Humanistisk Aksjon for Menneskerettigheter i U-land) og Frihetsaksjonen

Hjelp oss å skaffe medlemmer – gi en innmeldingsblankett til en du kjenner

Human-Etisk Forbund

- ☐ Jeg ønsker nærmere opplysninger om Human-Etisk Forbund
- ☐ Jeg melder meg herved inn i Human-Etisk Forbund
- ☐ Jeg er ikke medlem av Statskirken eller annet trossamfunn
- ☐ Jeg ønsker skjema for utmelding av Statskirken

Navn:

Adresse:

Postnr./sted:

E-post:

Stilling/yrke:

Dato: Fødselsdato:

Underskrift:

Kan sendes
ufrankert
i Norge.
Adressaten
vil betale
porto.

Svarsending

Avtale nr.: 171 113/002

Human-Etisk Forbund
Pb. 6744 St. Olavs plass
0130 Oslo

Fri Tanke 1/05

B-blad

RETURADRESSE:
HUMAN-ETISK FORBUND
PB. 6744, ST. OLAVS Plass
0130 OSLO